

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Taidekasvatusta päiväkotikiikiväärissä

Kettunen, Minna

2014 Laurea Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Taidekasvatusta päiväkotikiiväärissä

Minna Kettunen
Sosaaliala
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2014

Minna Kettunen

Taidekasvatusta päiväkotikiiväärissä

Vuosi 2014

Sivumäärä 55

Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja suuntautuu varhaiskasvatukseen. Työ toteutettiin yhteistyössä helsinkiläisen päiväkotikiiväärin kanssa. Opinnäytetyön aihe tuli päiväkotikiiväärin tarpeesta kehittää taidekasvatusta. Opinnäytetyön tarkoitus oli antaa päiväkodin työntekijöille lisätietoa taidekasvatuksen tekniikoista ja luovan toiminnan ohjaamisesta. Tavoitteina oli lisätä henkilökunnan tietoa 3-6-vuotiaiden lasten taidekasvatuksesta, mahdollistaa yhteistyö lapsiryhmien välillä sekä järjestää lapsille ja aikuisille taidetuokioita, joissa he pääsevät tutustumaan erilaisiin materiaaleihin ja tekniikoihin.

Toiminnallisen opinnäytetyöni tuotoksena kehitin taidekasvatuksen vinkkioppaan päiväkodin työntekijöille. Vinkkiopas mahdollisti opinnäytetyön tavoitteiden toteutumisen. Oppaassa käsitellään taidekasvatuksen teoriaa ja toiminnan ohjaamista lasten luovuutta ylläpitävällä tavalla. Lisäksi olen koontanut oppaaseen 20 erilaista vinkkiä, joiden avulla päiväkodissa voidaan tehdä kuvataidetta sekä harjoittaa kädentaitoja osana varhaiskasvatusta. Vinkkiopas toimii tiedon lähteenä sekä apuvälineenä luovien tuokioiden suunnittelussa.

Vinkkioppaan syntymistä tukivat järjestämäni kolme taidetuokiota sekä lukemani teoriatieto taidekasvatuksesta ja lapsen kehityksen vaiheista. Lisäksi kävin läpi taidekasvatuksesta tehtyjä opinnäytetöitä. Sain vinkkioppaaseen kuvamateriaalia taidetuokiosta. Opinnäytetyöprosessin aikana tein tiivistä yhteistyötä työelämäkumppanin kanssa. Opinnäytetyön arvioinnissa käytin hyödyksi itsearviointia ja työelämäkumppanille tekemääni arviointilomaketta. Työelämäkumppani oli tyytyväinen opinnäytetyöprosessissa niin yhteistyöhön kuin vinkkioppaaseenkin.

Asiasanat: varhaiskasvatus, taidekasvatus, luova lapsuus, luovuuteen kannustaminen

Minna Kettunen

Art education at Inkivääri daycare center

Year	2014	Pages	55
------	------	-------	----

The idea for this functional thesis came from the field of childhood education. I worked in cooperation with Inkivääri daycare center in Helsinki. Personnel in Inkivääri daycare center wanted to improve their knowledge of art education. The meaning of this thesis was to give the daycare center`s personnel more information about techniques that can be used in art education. Another important meaning was to teach them more about how to direct creative lessons to children. The main purposes were to give employees more information about 3-6 year old children`s art education, make daycare center`s groups work together and arrange art lessons to children and their kindergarten teachers so that they can learn more about different techniques and materials.

One part of this functional thesis was to develop a guidebook about art education. This guidebook helped implement the purposes of this thesis. The guidebook`s theory discusses information about art education and gives ideas on how to teach children about ways that maintains their creativity. I also gathered 20 different ideas for the guidebook about how to implement visual arts and handcraft as a part of early childhood education. The guidebook can be used as a source of information but also as a tool when teachers are planning their art lessons.

Those three art lessons that I arranged and all the theory that I read about childhood art education and children`s development helped me to create the guidebook. I also studied some theses about art education before I started this process. During art lessons I took pictures that I could then use in the guidebook. I worked very closely together with my work life mentor during this whole process. In the evaluation of this process I used self evaluation and asked for feedback from my work life mentor. My mentor and the whole personnel of Inkivääri daycare center were happy about the way our cooperation worked and they were also pleased about how the guidebook turned out.

Keywords: early childhood education, art education, childhood creativity, supporting creativity

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Tutkimustehtävä ja tavoitteet.....	6
3	Taidekasvatus osana varhaiskasvatusta	8
	3.1 Kuvataide.....	9
	3.2 Kädentaidot	10
4	Luova lapsi	11
5	Luovan toiminnan ohjaaminen.....	12
	5.1 Luovuuden ylläpitäminen ja luovuuteen kannustaminen	13
	5.2 Luovuuden tuhoajat	13
6	Lapsen kehitysvaiheita	14
7	Toiminnallinen opinnäytetyö.....	16
8	Käytännön toteutus.....	17
	8.1 Päiväkoti Inkivääri	17
	8.2 Toiveiden ja lähtötilanteen selvittäminen	18
	8.3 Suunnittelusta kohti toteutusta	19
	8.4 Taidetuokiot	20
	8.4.1 Kolmevuotiaiden taidetuokio.....	20
	8.4.2 Neljävuotiaiden taidetuokio.....	21
	8.4.3 Viisivuotiaiden taidetuokio	22
	8.5 Vinkkiopas	23
	8.6 Loppukartoitus ja opinnäytetyöraportin viimeistely	23
9	Arviointi.....	24
	9.1 Taidetuokioiden arviointi	24
	9.2 Vinkkioppaan arviointi.....	25
	9.3 Yhteistyö työelämän kanssa	26
	9.4 Tutkimustehtävän ja tavoitteiden toteutuminen.....	27
10	Kehittämisideat	28
	Lähteet	30
	Liitteet.....	31

1 Johdanto

Tein tämän toiminnallisen opinnäytetyön yhteistyössä helsinkiläisen päiväkotiki Inkiiväärin kanssa. Olin hyvin avoin erilaisille ehdotuksille opinnäytteen aiheen suhteen, joten suostuin heti päiväkodin henkilökunnan toiveeseen tehdä opinnäytetyö taidekasvatuksesta. Päiväkodin henkilöstö koki, että heillä on tarve kehittää taidekasvatusta ja siinä ohessa myös ryhmien välistä yhteistyötä. Taidekasvatuksen toteutuksesta ei ollut yhtenäistä ohjeistusta, joten ryhmät olivat toteuttaneet sitä erilailla, toiset enemmän kuin toiset. Päiväkodissa järjestetään ryhmien yhteinen lauluhetki kerran viikossa, mutta muuta varsinaista ryhmäraja ylittävää toimintaa on ollut ainoastaan päiväkodin viisivuotiaiden ryhmällä ja esikoululaisilla. Tämän takia henkilökunta piti tärkeänä sitä, että nyt kaikenikäiset lapset pääsisivät mukaan toimintaan. Toivottiin, että sekä lapset että aikuiset pääsisivät tekemään taidetta yhdessä toisten ryhmien lasten ja ohjaajien kanssa. Toivomus oli myös, että käsittelisin opinnäytetyössäni taidekasvatusta ikäryhmittäin. Näin ollen ohjaajat saivat lisää tietoa siitä, minkälaiset tekniikat ja tehtävät ovat sopivia 3 - 6-vuotiaille lapsille.

Toiminnallisen opinnäytetyöni tuotoksena on taidekasvatuksen vinkkiopas päiväkotiki Inkiiväärin työntekijöille. Sain idean vinkkioppaaseen käydessäni läpi työntekijöiden opinnäytetyöhön liittyviä toiveita. Oppaan tekemisen tueksi kävin ohjaamassa päiväkodissa kolme taidetuokiota eri-ikäisille lapsille ja heidän ohjaajilleen. Taidetuokioiden avulla saatiin toteutettua myös ryhmien välistä yhteistyötä ja käytyä läpi muutamia vinkkioppaaseen koottuja vinkkejä. Samalla sain valokuvamateriaalia oppaan tekoa varten. Opinnäytetyöraporttia ja vinkkioppaan toteuttamista varten perehdyin taidekasvatuksen teoriaan sekä luovan toiminnan ohjaamiseen.

Taidekasvatus on aiheena sellainen, josta itselläni ei ollut juurikaan kokemusta. Aihe tuntui kuitenkin heti todella mielenkiintoiselta ja lähdin mielelläni ottamaan selvää siitä, mitä kaikkea taidekasvatus pitää sisällään. Taidekasvatus koostuu useista eri osa-alueista ja itselleni tutuimmat alueet ovat kuvataide sekä kädentaidot. Nämä olivat myös ne kaksi taiteen aluetta, joihin päiväkodin henkilökunta toivoi minun opinnäytetyöni keskittävän. Muut taidekasvatuksen muodot jäivät näin ollen tämän opinnäytetyön ulkopuolelle. Opinnäytetyötä tehdessäni olen kartuttanut omaa oppimistani ja saanut paljon tarpeellista tietoa, jota voin hyödyntää tulevaisuudessa lastentarhanopettajana toimiessani. Opiskellun teorian lisäksi voin hyödyntää ammatissani myös toteuttamaani vinkkiopasta.

2 Tutkimustehtävä ja tavoitteet

Tutkimustehtäväni on antaa Päiväkotiki Inkiiväärin työntekijöille lisää tietoa taidekasvatuksen tekniikoista ja ohjaamisesta. Lisäksi lapset pääsevät tutustumaan erilaisiin materiaaleihin ja

voivat päästää luovuutensa valloilleen järjestämissäni taidetuokioissa. Lasten taidetuokioissa on näin ollen otettu huomioon myös päiväkodin tämän toimintakauden teema, tutkiminen. Taidetuokiot suunnitellaan niin, että niissä otetaan huomioon lapsilähtöisyys, lasten iät ja kehitystasot sekä luovuuteen kannustaminen. Tuokioissa käytetyt tekniikat sekä materiaalit tulevat tutuksi niin lapsille kuin päiväkodin työntekijöillekin. Lisäksi niistä kootaan vinkkiopas, jota erityisesti uudet työntekijät voivat halutessaan hyödyntää. Oppaaseen tulee myös hyödyllistä tietoa taidekasvatuksen ohjaamisesta sekä lapsen luovuuden ylläpitämisestä. Lisäksi siinä kerrotaan lyhyesti, mitä taidekasvatus on. Taidekasvatusta voidaan toteuttaa hyvin monin eri tavoin, mutta tässä opinnäytetyössä keskityn kädentaitoihin sekä kuvataiteeseen. Nämä ovat itselleni tutuimmat taidekasvatuksen osa-alueet ja vastaavat myös niitä toiveita, joita päiväkotiki Inkiäärin henkilökunnalla oli taidetuokioiden sisällöstä alustavissa keskusteluissa.

Opinnäytetyöni tavoitteet nousevat suoraan tutkimuksen tehtävänasettelusta. Tärkein tavoite on tarjota päiväkodin henkilökunnalle lisätietoa siitä, kuinka taidekasvatusta voidaan toteuttaa varhaiskasvatuksessa. Toinen tärkeä tavoite opinnäytetyöprojektin aikana oli mahdollistaa työntekijöiden toive yhteisestä toiminnasta. Tavoitteeksi muodostui siis ryhmäraajat ylittävän toiminnan järjestäminen. Kolmas tavoite on suunnitella ja toteuttaa taidetuokiot niin, että niissä otetaan huomioon tutkimustehtävässä luetellut asiat.

Tutkimustehtävän ja tavoitteiden saavuttamiseksi sekä teoriaosuuden rajaamista varten pohdin seuraavia tutkimuskysymyksiä:

- Mitä on taidekasvatus?
- Kuinka lapsen luovuutta voidaan ylläpitää ja tukea?
- Miten lapsen kehitystasot täytyy ottaa huomioon toiminnan suunnittelussa?

Tutkimustehtävän asettelua pohtiessani kävin läpi aiempia taidekasvatuksesta tehtyjä opinnäytetöitä. Tässä vaiheessa minulla oli jo tiedossa se, että opinnäytetyöstäni tulee toiminnallinen. Tiesin myös suunnilleen, mitä haluan työssäni käsitellä. Useimmat lukemani taidekasvatusta koskevat opinnäytteet olivat kvalitatiivisia eli laadullisia tutkimuksia, joissa pääpaino oli kyselylomakkeiden analysoinnilla. Esimerkiksi Kemissä on toteutettu opinnäytetyö Taide osana varhaiskasvatusta: taidekasvatus Kemin päiväkodeissa (Kunnari & Kyllönen 2012). Tässä työssä tutkittiin sitä, kuinka taidekasvatusta toteutetaan 3-5-vuotiaiden lasten päivähoitoryhmissä. Oman työni kannalta merkityksellistä on heidän toteamuksensa siitä, että kädentaitoja ja kuvataidetta toteutetaan useimmissa päiväkodeissa viikoittain. Toiminnallisista opinnäytteistä huomioni kiinnitti opinnäytetyö Väriviidakko-kuvataideilmaisupäivä päiväkodissa (Bagiran 2013). Tässä työssä järjestettiin kuvataidepäivä 3-6-vuotialle lapsille. Kohderyhmä on siis sama kuin omassa työssäni. Työn teoriaosuudessa käsitellään osallistavaa pedagogiikkaa sekä tutkivaa oppimista. Teoriaosuutta on siis lähestytty hieman samasta näkökulmasta kuin omas-

sa opinnäytteessäni, jossa pidän tärkeänä lapsilähtöisyyttä sekä lasten mahdollisuutta materiaalien tutkimiseen.

Toivon, että päiväkotiki Inkiväärin työntekijät saavat vinkkioppaasta uusia ideoita toiminnan toteuttamiseen sekä vahvistusta siihen, kuinka toimintaa ohjataan lapsilähtöisesti ja lapsen luovuutta ylläpitäen. Oma tärkein tavoitteeni opinnäytetyöprojektille oli saada tietoa minulle oudosta varhaiskasvatuksen osa-alueesta ja kehittää omaa ammatillisuuttani, erityisesti toiminnan ohjaamista. Vinkkioppaan tekeminen palveli näin ollen myös omien tavoitteideni toteutumista. Uskon, että opinnäytetyön ansiosta päiväkodin henkilökunta huomasi, kuinka antoisaa ryhmäraajat ylittävä toiminta voi olla. Toisaalta projektin aikana tulivat hyvin esille myös ne esteet, joita tällaiselle toiminnalle saattaa ilmaantua.

3 Taidekasvatus osana varhaiskasvatusta

Lasten päivähoiton yleisestä suunnittelusta, ohjauksesta ja valvonnasta on vastuussa opetus- ja kulttuuriministeriö (Laki lasten päivähoitosta 2.luku 8 §). Vanhempainvapaan jälkeen on kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla oikeus kunnan järjestämään päivähoitoon. Kuntien lisäksi varhaiskasvatustoimintaa voivat järjestää myös yksityiset palveluiden tuottajat. Kunnallisen päivähoitopaikan vaihtoehtona voidaan lapsen hoito järjestää myös kotona yksityisen hoidon tuen tai kotihoidon tuen avulla. Lasten päivähoito on järjestettävä kunnissa siten, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus osallistua palveluun riippumatta perheen yhteiskunnallisesta asemasta tai asuinpaikasta. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 98.) Päivähoitolle on määritelty erilaisia tehtäviä ja kasvatustavoitteita. Päivähoiton tulee tarjota lapsille suotuisa kasvuympäristö sekä jatkuvat ja turvalliset ihmissuhteet. Yhteistyö kodin kanssa on tärkeää ja vanhempien kasvatustyötä tuetaan. Lapsen persoonallista ja tasapainoista kehitystä edistetään yhdessä kodin kanssa. Päivähoiton tulee tarjota lapsille myös monipuolista ja kehitystä tukevaa toimintaa. (Järvinen ym. 2009, 90.)

Lastentarhatoiminnan uranuurtajaksi kutsutaan 1800-luvulla vaikuttanutta Friedrich Fröbeliä, jonka pyrkimyksenä oli lasten henkisten toimintojen kehittäminen ja tukeminen. Fröbel tajusi, että lasten huomio tulee suunnata heille ominaiseen toimintaan kuten leikkimiseen. Myös kädentaitojen tärkeys huomattiin jo Fröbelin aikakaudella ja tämän varhaiskasvatuksen kehittäjän aatteita seurattiin Suomessakin 1970-luvulle saakka. Tämän jälkeen lastentarhatoiminta jäi pois ja tilalle tulivat päiväkodit. Päivähoiton toiminta-alueiksi asetettiin perushoito, leikki, työtehtävät ja askareet, opetus- ja toimintatuokiot sekä ympäristöön tutustuminen. Lapsikeskeisyys alkoi korostua varhaiskasvatuksessa 1990-luvulla. Toimintaa pyrittiin muuttamaan sellaiseksi, että lasten aktiivisuudelle ja aloitteellisuudelle annetaan enemmän tilaa. Ymmärrettiin se, että lapset oppivat myös toimiessaan ja toisiltaan, eivätkä vain aikuisten ohjauksessa. Varhaiskasvatuksen laatu on jatkanut kehitystään tähän päivään asti. Yhtenä tärkeänä

saavutuksena ovat yhtenäiset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet kaikkien kuntien ja päiväkotien käyttöön. (Järvinen ym. 2009, 84-86.)

Valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin on kirjattu lapselle ominaiset tavat toimia, joista yksi on eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen. Varhaiskasvatuksen keskeiset sisällöt on jaoteltu erilaisiin orientaatioihin, joista esteettinen orientaatio pitää sisällään taidekasvatuksen osa-alueita. Esteettiseen orientaatioon kuuluu havaitsemista, kuuntelemista, tuntemista, luomista, kuvitteluja ja intuitioita. Lapsille syntyy esteettisen orientaation toteuttamisen myötä erilaisia omakohtaisia aistimuksia ja kokemuksia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20-28.) Lasten päivähoitolakiin on kirjoitettu esteettisestä kasvatuksesta. Laissa sanotaan, että lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti päivähoiton tulee yleinen kulttuuriperinne huomioon ottaen edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta (Laki lasten päivähoidosta 1.luku 2a §).

Taide tarjoaa lapselle ainutlaatuisia kokemuksia ja elämyksiä. Taiteen voidaan sanoa olevan yksi ihmisen perustarpeista, ja sen keinoin voidaan heijastaa ja symbolisoida ihmisen olemassaoloa. Onnistuneen taidekasvatuksen ansiosta lapsen kulttuurinen identiteetti vahvistuu. Taiteen avulla lapsen persoonallinen ajattelu, mielikuvitus ja luovuus kehittyvät. Taiteen keinoin voidaan edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. Taiteellinen toiminta kehittää lapsen teknisiä taitoja ja valmiuksia. Tässä ohessa myös hahmottamisen ja kolmiulotteisen ajattelun taidot kehittyvät. Taide vahvistaa myös lapsen emotionaalista ja sosiaalista kasvua, sillä taidetta tehdessään lapsi käy läpi erilaisia onnistumisen ja epäonnistumisen tunteita. Esimerkiksi kuvan avulla lapsi voi ilmaista sellaisiakin asioita, joita ei vielä sanallisesti kykene kertomaan. (Pentikäinen 2006, 31-35.)

Taidekasvatuksen perusta lähtee arjen toiminnoista. Lapset imevät koko ajan tietoa sisäänsä ja siinä ohessa saavat päivän aikana myös lukemattoman määrän esteettisiä vaikutteita. Kuunneltu musiikki, kodin huonekalujen muodot, päiväkodin pihapiiri ja muut lapsen päivän aikana kokemat asiat muodostavat osan näistä vaikutteista. (Mäkinen 2006,66.) Taidekasvatusta voidaan toteuttaa hyvin monin eri tavoin, ja näitä tapoja ovat mm. musiikki, leikki, liikunta ja draama. Opinnäytetyössäni lähestyn taidekasvatusta kädentaitojen (käsityöt) sekä kuvataiteen avulla.

3.1 Kuvataide

Kuvataidekasvatus on piirtämistä, maalaamista, valokuvaamista, kuvien katselua sekä myös kuvien tulkitsemista. Kuvataiteiden avulla lapsi pääsee toteuttamaan itseään hyvin erilaisin keinoin. (Hurme 2011, 70.) Lähes kaikki lapset tilaisuuden saadessaan piirtävät ja maalaavat.

Pienten lasten elämässä taiteen tekeminen yhdistyy usein leikkiin ja se on luonteeltaan kokeilevaa ja tutkivaa. Kuvien avulla lapsi voi jäsentää ympäröivää maailmaa, mutta myös kommunikoida. (Pentikäinen 2006,28.) Kiinnostus kuvalliseen toimintaan riippuu usein siitä, minkä verran lapselle on annettu mahdollisuuksia kuvataiteiden toteuttamiseen kotona ja päiväkodissa. Myös sillä on merkitystä, kuinka paljon kannustusta ja ohjausta lapsi on saanut. (Rusanen & Torkki 2001, 98.)

Lapset ovat kaikessa tekemisessään kokonaisvaltaisia. He liikkuvat, leikkivät ja tutkivat ympäristöään kaikilla aisteilla. Heidän elämänsä rikastuttaa mielikuvituksen käyttö. Nämä asiat antavat edellytykset kuvataiteen tekemiselle. Kuvataiteeseen liittyy paljon toistoja, etsimistä ja löytämistä. Lapset voivat tutustua asioihin katselemalla, tunnustelemalla, haistelemalla ja jopa maistelemalla. (Pentikäinen 2006, 28-30.) Taiteellisessa kasvatuksessa kuvien katselemisen tärkeyttä ei tulisi unohtaa. Lapset osoittavat kiinnostusta kaikenlaisia töitä kohtaan, eikä kuvien välttämättä tarvitse olla esittäviä tai lapsille suunnattuja. Lapset ovat kykeneviä keskustelemaan nähdyistä teoksista ja kuvista. Heillä voi olla paljon erilaisia havaintoja ennakkoluulottoman lähestymistapansa ansiosta. Lapsille voi näyttää myös ikäviä aiheita kuvaavia teoksia, sillä lapsilla on olemassa oleva tarve myös pelästymiselle. Taiteen avulla surullisia ja ikäviä asioita voidaan käsitellä kaikessa rauhassa lapsen omassa tahdissa. (Rusanen & Torkki 2001, 94-95.)

Lapsen kuvien tuottaminen alkaa riimustelulla. Nämä kuviot ovat eripaksuisia ja eri suuntaan osoittavia viivoja, ympyröitä, suorakaiteita, pyörremyrskyjä ja muita yksinkertaisia kuvioita. Riimustelussa lapsi harjoittelee piirtämistä, ja tärkeintä on kynän jättämän jäljen ja käden liikkeen tutkiminen. Nämä lapsen ensimmäiset kuvat muodostavat pohjan myöhemmälle kuvalliselle tuottamiselle. Lapsen kasvaessa alkavat työt saada esittäviä piirteitä. Pää on usein ympyrän muotoinen ja vartalo kolmio, sormien ja varpaiden paikalla on erilaisia viivoja. Lapsi alkaa kiinnittää enemmän huomiota työnsä sisältöön sekä lopputulokseen. Toisten lasten piirtämistä seurataan mielenkiinnolla ja kavereilta otetaan vaikutteita omaan työskentelyyn. (Pentikäinen 2006, 29-30.) Lapsen tekemät kuvat kertovat usein lapsen kiinnostuksenkohteista sekä myös häntä ympäröivästä maailmasta. Töitä voidaan tarkastella myös kehityksellisestä näkökulmasta. Esimerkiksi päiväkodeissa ja neuvoloissa on käytössä erilaisia piirtämiseen liittyviä testejä. (Rusanen & Torkki 2001, 90.)

3.2 Kädentaidot

Käsillä voi koskettaa, helliä, tuntea, piirtää ja kirjoittaa. Käytämme käsiä oikeastaan lähes kaikkeen toimintaamme. Lapset käyttävät käsiään maailman hahmottamiseen. Käsitöitä tekemällä lapsi oppii ympäröivästä maailmasta ja sen kulttuurista. Muokatessaan jotakin esinet-

tä oppii lapsi samalla myös itsestään. Käsitöitä tekemällä lapsi ilmaisee omia kokemuksiaan ja mielikuviaan sekä luo jotakin uutta. (Karppinen 2001, 106-107.)

Pienet lapset nauttivat siitä, kun saavat aikaan jotakin, olipa tuotos sitten lähtöisin mielikuvituksesta tai aikuisten ohjeista. Tekeminen on hauskaa ja puuhastelun ohessa harjaantuvat myös monet tärkeät taidot kuten paikallaan istuminen, keskittyminen sekä tavoitteellinen työskentely. (Einon 2003, 64.) Käsitöitä tekemällä lapsi pääsee toteuttamaan itseään. Tuotokset ovat usein kolmiulotteisia, joten lapsi pääsee käyttämään avaruudellista hahmotuskykyään. Käsitöitä tehdessään lapsella on mahdollisuus tunnustella erilaisia materiaaleja. Taape-roikäisille käsityöt ovat ennen kaikkea juuri materiaaleihin tutustumista. Isommat lapset harjoittavat erilaisia taitoja, kuten tekemällä oppimista, luovuutta sekä käden lihaksistoa. (Hurme 2011, 93.)

Kädentaitoja sisältävät tuokiot vaativat jonkin verran valmisteluja, sillä tehtävissä töissä on yleensä useampia vaiheita. Aikuisen apua tarvitaankin siinä, että kaikki tarvittavat välineet ovat käytettävissä. Lapsen voi kuitenkin ottaa mukaan valmisteluihin kyselemällä lapselta, mitä vielä tarvitaan, tai pyytämällä lapselta kantoapua tavaroille. Myös tehtävien valintaan kannattaa kiinnittää huomiota. Lapset ottavat paljon mallia aikuisilta, joten olisi hyvä, jos aikuinen pystyy olemaan aidosti kiinnostunut tekeillä olevasta työstä. Jos tehtävien kehittäminen omista kiinnostuksen alueista tuntuu hankalalta, niin kannattaa valita jokin sellainen tehtävä, josta lapsi varmasti innostuu ja on kiinnostunut (esim. lelujen askartelu). (Einon 2003, 64-65.) Mielessä on hyvä pitää se, ettei lopputulos ole välttämättä sellainen, kuin aikuinen on etukäteen suunnitellut. Pienet lapset ilmaisevat itseään estoitta ja ovat yleensä itsetyytyväisiä lopputulokseen. Lapsi on ylpeä omasta tekeleestään, ja aikuisen tehtävä on kannustaa lapsen luovuutta. (Hurme 2001, 94.) Lapsi hakee tekemisellään nimenomaan aikuisten huomiota ja ymmärrystä. Toki kärsivällisyyskin voi välillä olla koetuksella, jos lapsi huomaa, ettei osakaan tehdä joitain tiettyjä asioita (Karppinen 2001, 106).

4 Luova lapsi

Luovuuden määritelmiä löytyy varmasti yhtä monta kuin määrittelijöitä. Nämä määritelmät eivät kuitenkaan ole ainoita oikeita tai toisensa poissulkevia. Luovuus on vaihtoehtojen etsimistä ja uusien näkökulmien oivaltamista. Aina ei kuitenkaan tarvitse luoda täysin uusia asioita tai ideoita, koska se tekisi luovasta toiminnasta lähes mahdotonta. Riittää, että tehty asia antaa tekijälle itselleen uusia näkökulmia tai ajatuksia. Eräiden määritelmien mukaan luovuus on kyky luoda uutta vanhan matkimisen sijasta. Se on kykyä löytää yhteyksiä asioiden välille ja kykyä kehittää ideoita. Luova toiminta vaatii rohkeutta tehdä asiat niin kuin itse haluaa. Lapsille on hyvä opettaa, että ei pidä kiinnittää koko ajan huomiota tekemisensä tasoon tai verrata itseään muihin. (Solatie 2009, 20-21.)

Luova työskentely eli kaikenlainen sellainen tekeminen, jossa lapsi pääsee ilmaisemaan itseään, on lapsille hyvin tyypillinen tapa toimia. Erityisesti lapsen leikkiessä tulevat esiin luovuus ja kekseliäisyys. Lapset ovat yleensä toimiessaan ennakkoluulottomia, uteliaita, spontaaneita ja innokkaita. (Pentikäinen 2006, 28.) Luovuudessa ei ole oikeaa tai väärää tapaa toimia. Asioita voi tehdä lukemattomilla eri tavoilla. Luovuudessa on usein kyse ongelmanratkaisusta. Sen sijaan, että oltaisiin tyytyväisiä ensimmäiseen mieleen tulevaan ideaan toteuttaa jokin asia, voidaan lähteä pohtimaan, millaisin muunlaisin keinoin idea voitaisiin toteuttaa. (Solatie 2009, 20-22.)

Hyvin olennainen osa lapsen luovuutta on mielikuvitus. Se ei ole synnynnäinen ominaisuus, joten sitä voidaan kasvattaa ja kehittää havaintojen, kokemusten, elämysten ja tunteiden avulla. Mielikuvituksessaan lapsi käy läpi tärkeitä ajatusketjuja sekä teorioita. Mielikuvituksen avulla tulkitaan tunteita ja kokemuksia. Leikki, sadut ja erilaisiin asioihin samaistuminen tuottavat lapselle mielikuvia, joiden avulla hän voi lähteä toteuttamaan muun muassa kuvataidetta. (Rusanen & Torkki 2001, 101-102.) Mielikuvitus ja ajattelu täydentävät toisiaan muodostaen yhdessä älyllisen ajattelun kokonaisprosessin. Ajattelu tutkii, järjestää ja arvioi, kun taas kuvittelu kokoaa ja täydentää. Taiteellisen mielikuvituksen sisältö tulee ihmisestä itsestään, ja taide tekee näkyväksi tekijänsä havainnot ja ajatukset. (Sava 2007, 57.)

5 Luovan toiminnan ohjaaminen

Lapsilähtöinen toiminta on osa ohjaavaa kasvatusta. Tällä tarkoitetaan, että lasta kunnioitetaan ainutlaatuisena yksilönä ja kasvattaja luottaa lapsen kykyihin. Lapsi nähdään aktiivisena tekijänä, toimijana, tutkijana ja leikkijänä. Lapsilähtöisyys antaa lapselle mahdollisuuden kehittää toimintaansa, ajatteluaan, ilmaisuaan sekä tunteitaan. (Järvinen ym. 34-35.) Taidekasvatuksessa lapsilähtöisyyden muistaminen olisi tärkeää, jotta annettaisiin tilaa lapsen omille luoville ratkaisuille ja persoonalliselle ilmaisulle. Liian usein ohjatussa toiminnassa päädytään ns. ”malliaskarteluun”, eli taiteellinen työskentely on hyvin tarkoin ennalta määrättyä. (Pentikäinen 2006, 35.)

Luovuuteen liittyy olennaisesti luodun asian uutuus ja laatu. Tärkeintä on, että lapsi saa ilmaista itseään vapaasti ja saa siitä sisäistä tyydytystä sekä elämäniloa. Luovuus on mahdollista jokaiselle, kunhan siihen annetaan lupa, eivätkä aikuiset tietoisesti tai tiedostamattaan latista lapsen luovuutta. (Uusikylä 2001, 14-16.) Lapsille on ominaista tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja tehdä ratkaisuja aistihavaintojensa pohjalta. Tämä aistinen toimijuus eli aistihavaintojen ensisijalle laittaminen onkin taidekasvatuksessa keskeistä. Aistijuus antaa taidekasvatukselle myös lapsilähtöistä näkökulmaa, sillä se auttaa kokemaan maailman lapsen tavoin. Aikuisen aistikokemusten tielle saattaa helposti tulla aiempi tieto tai kokemus käsiteltävästä aiheesta. Toisin sanoen ennakkoluulomme voivat tehdä meille vaikeaksi katsoa ympäristöä aistit avoinna. (Pääjoki 2011, 111.)

5.1 Luovuuden ylläpitäminen ja luovuuteen kannustaminen

Lapsen taiteen tekemisessä pääpainon ei pitäisi välttämättä olla lopputuloksessa. Lopputulos ei paljasta sitä prosessia ja niitä kokemuksia, joita työn tekemiseen on liittynyt. Aikuinen voi tehdä prosessista merkittävän kyselemällä, tutkimalla ja ihmettelemällä yhdessä lapsen kanssa. Taiteen tekemistä voi kuvata tai lapsen kertomia tarinoita kirjoittaa muistiin, jolloin lapsi kokee olevansa arvostettu. Sen sijaan, että kasvattaja tyytyisi sanomaan ” onpas hieno!”, voi hän keskittyä taideteoksessa käytettyihin väreihin, muotoihin tai muihin lapsen tekemiin ratkaisuihin. (Hurme 2011, 13-14.) Lapsen luovuutta voi tukea esimerkiksi järjestämällä lapselle erityisen paikan luovaa toimintaa varten, antamalla materiaaleja, rohkaisemalla lasta, näyttämällä itse esimerkkiä ja antamalla lapselle mahdollisuuden olla erilainen (Uusikylä 2001, 21).

Luovuuden ylläpitämiseen voi vaikuttaa hyvällä vuorovaikutuksella. Rohkaisemisen ja kannustamisen lisäksi myös elekieli on tärkeää. Esimerkiksi hymyileminen ja nyökkäily ovat hyviä tapoja osoittaa kiinnostusta sitä kohtaan mitä lapsi tekee ja kertoo. Lapsen tekemistä töistä voi osoittaa olevansa kiinnostunut myös kyselemällä ja keskustelemalla. Huumori on sallittua ja lapsen on hyvä oppia, että myös itselle saa nauraa. Onkin erityisen tärkeää, että työskentelyilmapiiri on turvallinen ja rento. Epäonnistumisia ei tarvitse pelätä, sillä ne opettavat lasta yhtä paljon kuin onnistumisetkin. Lapsen ideoille kannattaa antaa tilaa, vaikka ne aikuisen korvaan kuulostaisivatkin omituisilta. Lasten tekemiä töitä laitetaan esille, jotta lapsi kokee, että hänen töitään arvostetaan. Työn laadulla ei ole merkitystä ja esille laitetaan eritasoisia töitä. (Hurme 2001, 14; Solatie 2009, 45-49; Uusikylä 2001, 19-21.)

Yhdessä tekeminen on lapsista usein hauskaa. Erilaisten teemojen tai projektien ympärille rakentuvat tehtävät ovat hyvä tapa organisoida lasten toimintaa. Yhteinen tavoite auttaa lapsia ja henkilökuntaa keskittämään energiansa tehtävän tekemiseen ja hyvän yhteishengen luomiseen. (Rusanen & Torkki 2001, 99.)

5.2 Luovuuden tuhoajat

Pahin asia luovuuden kannalta on, jos lapsen omaa tahtoa nujerretaan. Liian tottelevaisuuden vaatiminen tai lapsen tekemille töille nauraminen voi estää lapsen luovaksi kasvamista. Lapset, jotka joutuvat hakemaan suorituksilla kasvattajien hyväksyntää ovat usein epävarmoja ja tukahduttavat omaa luovuuttaan. (Uusikylä 2001, 18.) Vanhemmilla voi olla omasta lapsestaan kovia odotuksia ja he saattavat tahtomattaan omalla toiminnallaan sammuttaa lapsen luontaisen tiedonjanon. Liian aikaisin aloitettu säännöllinen harjoittelu voi pahimmassa tapauksessa tukahduttaa lapsen innostuksen harjoiteltavaa asiaa kohtaan. Se, että lapsi on hyvä jossakin, ei tarkoita sitä, että hän välttämättä haluaisi tehdä kyseistä asiaa päivittäin. Lapsi,

jolle luova toiminta ei tule luonnostaan, kaipaa siihen kannustusta, mutta tässäkin tapauksessa liiallinen harjoittelu voi johtaa umpitiehen. Useat epäonnistumiset vaikean asian parissa lannistavat lasta. Tärkeintä on muistaa edetä lapsen ehdoilla ja osoittaa lapselle, että häntä rakastetaan. (Solatie 2009, 52-53.)

Luovuuden kehittymisen esteenä voi olla hyvin erilaisia asioita. Liiallinen tai vääränlainen arvostelu, aikuisen pettymys lapsen suoritukseen sekä liian tiukka aikataulu voivat vaikuttaa lapsen haluun tehdä taidetta. Lapsella voi olla myös joitain omia pelkoja, jotka voivat olla esteenä luovalle toiminnalle tai hän voi olla haluton kokeilemaan uusia asioita. Esimerkiksi epäonnistumisen pelosta kannattaa keskustella yhdessä lapsen kanssa. Huolista ja peloista puhuminen voi helpottaa. Lapsi saattaa myös verrata itseään liian muihin, jolloin kyse on kilpailemisesta. Palkkioiden avulla lapsen tuotteliaisuutta voidaan hetkeksi lisätä, mutta niiden avulla harvoin päästään aitoon ja kestäväan luovaan työskentelyyn. Aikuiset asettavat lapsille välillä liikaa rajoitteita, jotka voivat tuhota luovuutta. Esimerkiksi sellaiset lauseet, kuin: ei saa tehdä noin, et sinä vielä osaa, olet liian pieni tai aurinko ei ole sininen, ovat hyviä esimerkkejä rajoituksista, jotka estävät lapsen luovaa ajattelua. (Hurme 2001, 14; Solatie 2009, 52; Uusikylä 2001, 18-20.)

Päiväkodeissa askarrellaan usein tarkkojen ohjeiden mukaan ja ohjaajalla on apunaan mallikappale tehtävästä työstä. Tällaisessa toiminnassa lapsi oppii kyllä ohjeiden noudattamista, työn jäljentämistä ja hienomotorisia taitoja, mutta työskentelyssä ei jää tilaa lapsen luovudelle ja ongelmanratkaisulle. Malliaskartelu on kaavamaista toimintaa, jonka toteuttaminen voi johtua siitä, että siihen on totuttu. Malliaskartelu voi kertoa kasvattajan omasta epävarmuudesta; ei tiedetä milloin jokin asia on onnistunut, jos ei sille ole selvää mallia. Järjestyksen ylläpitämisen ja totuttujen toimintamallien toistamisen sijaan päiväkodeissa täytyisi keskittyä enemmän lapsen taitojen hankkimiseen, itseilmaisuuksiin ja kuvien tarkastelukykyyn. Esteitä luovalle toiminnalle asettavat myös puutteelliset tilat ja materiaalit. Toisaalta liiallinen tavarantalous voi myös vähentää lapsen arvostusta käytettävissä olevia tavaroita kohtaan. Kiintymys voi muuttua välinpitämättömyydeksi. (Rusanen & Torkki 2001, 98-99.) Niin kuin monessa muussakin asiassa, on myös materiaalien määrässä ja saatavuudessa pyrittävä löytämään kultainen keskitie.

6 Lapsen kehitysvaiheita

Tämän opinnäytetyön ja erityisesti taidetuokioiden onnistumisen kannalta pidin tärkeänä perehtyä myös lapsen kehitysvaiheisiin. Kiinnitin huomiota nimenomaan sellaisiin kehityksen alueisiin, jotka täytyy ottaa huomioon taidekasvatuksen suunnittelussa ja joita voidaan taideteen avulla kehittää. Pidin kuitenkin mielessä sen, että lapsen kehitys ei aina kulje ennakoitulla tavalla, joten lasten kehitysvaiheissa saattaa olla eroavaisuuksia (Rusanen & Torkki

2001, 90). Eroavuuksista huolimatta oletuksena tässä opinnäytetyössä kuitenkin on, että tuokioihin osallistuvien lasten kehitys vastaa suurin piirtein eri ikätasolle liitettäviä yleisiä piirteitä (Järvinen ym. 2009,57). Lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyy herkkyyksiausia eli ajanjaksoja, joiden aikana lapsi on erityisen herkkä jonkin uuden asian oppimiselle. Lisäksi lapsella voi olla kriittisiä kausia, joiden aikana on saatava tietynlaisia virikkeitä, jotta toivotu taito tai toiminta kehittyisi.(Järvinen ym. 2009, 48.)

Ihminen on fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen summa. Fyysisellä kehityksellä tarkoitetaan ihmisen kaikenlaista kasvua ja tähän kuuluu myös motoriikan eli liikkeiden kehittyminen. Motorinen kehitys jaetaan karkea- ja hienomotoriikkaan. Karkealla motoriikalla tarkoitetaan suurten lihasten tekemiä toimintoja kuten juoksua tai kävelyä. Hienomotorisia toimintoja ovat kädentaidot. Hienomotoristen taitojen kehittyminen mahdollistaa liikkeiden tarkkuuden ja joustavuuden. (Järvinen ym. 2009, 45-46.) Psyykkiseen kehitykseen kuuluu lapsen kognitiivisten ja emotionaalisten taitojen kehittyminen. Kognitiivisella kehityksellä tarkoitetaan tiedon käsittelemisen alkamista. Emootiot eli tunteet kehittyvät ja tekevät lapsesta ainutlaatuisen. Lapsen sosiaalinen kehitys on vuorovaikutusta psyykkisen puolen kanssa. Empatia eli kyky ymmärtää toisen tunteita ja eläytyä niihin kehitty hiljalleen yhtä aikaa moraalin kanssa. Moraali sisältää hyvän, pahan sekä oikean ja väärän merkitykset. (Järvinen ym. 2009, 49-54.)

Taidekasvatuksen näkökulmasta lapsen henkinen kehitys on erityisen tärkeää. Lapsen omaelämäkerrallinen muisti alkaa kehittyä 3-4-vuotiaana. Lapsi oppii tällöin ajattelemaan asioiden ajallista järjestystä sekä tulkitsemaan toisten haluja ja toiveita. Lapsi oppii hiljalleen tarkastelemaan myös omia tunteitaan ja ajatuksiaan. (Kronqvist 2011, 16.) Kolmevuotiaana lapsilla alkaa paljastua pysyviä luonteenpiirteitä, ja lapsi osaa kertoa mitä, on tekemässä ja pystyy mukautumaan paremmin sääntöihin. Vuorovaikutteiset leikit alkavat onnistua, ja lapsi alkaa jäljitellä muiden tekemisiä. Neljävuotiaana lapset tekevät mielellään asioita yhdessä toisten lasten kanssa. Sukupuoliroolit istuvat vahvassa, joten tytöt leikkivät mieluiten tyttöjen kanssa ja pojat poikien. Lapsi alkaa ymmärtää, että ihmisillä on erilaisia tuntemuksia ja ajattelutapoja. Viiden ikävuoden jälkeen lapsi voi muuttua kilpailuhenkiseksi ja oppii käyttämään erilaisia strategioita kuten huijaamista tai manipulointia. Äiti ja isä eivät enää ole maailman keskipiste, vaan ystävät ovat hyvin tärkeitä. Lapsi uskaltaa näyttää tunteensa myös muiden läsnä ollessa. (Einon 2003, 33-41.)

Kolmevuotias lapsi osaa jo pitää kynää oikein kädessään. Kynän käyttö kehitty niin, että kolmioiden ja neliöiden piirtäminen alkaa mahdollistua. Saksien käyttöä voidaan alkaa pikkuhiljaa harjoittelemaan. (Järvinen ym. 2009, 46.) Lapsi osaa piirtää rajattuja alueita, kuten viivoja ja ristejä, asioiden ryhmittely esimerkiksi värien perusteella onnistuu. Esineiden käsit-

tely on tarkempaa ja vaatii vähemmän voimaa. Pallojen pyörittely muovailuvahasta onnistuu ja lapsi osaa leikata vahasta paloja tylsää veistä apuna käyttäen. (Einon 2003, 33-34.)

Neljävuotiaalla lapsella saksien ja kynän käytön harjoittelu jatkuu (Järvinen ym. 2009, 46). Lapsi osaa piirtää ihmisen, jolla on kasvot, silmät ja nenä. Mahdollisesti myös jalat piirretään, mutta varsinaista vartaloa hahmoilla ei vielä ole. Lapsi saattaa piirtää myös taloja tai autoja. (Einon 2003, 36.)

Sorminäppäryys kehittyy entisestään 5-6-vuotiailla lapsilla. Saksien käyttö on jo melko hyvää ja käden ja silmän välinen yhteistyö on tarkkaa (Järvinen ym. 2009, 46). Värittäminen alkaa sujua, mutta saattaa mennä vielä hieman rajojen yli. Eläinten ja puiden piirtäminen alkaa luonnistua. Taloihin piirretään ovet ja ikkunat. (Einon 2003, 40.)

7 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto tutkimuksellisille opinnäytetöille. Toiminnallisella opinnäytetyöllä tavoitellaan käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. Opinnäytetyö voi olla esimerkiksi ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje, opastus tai vaikkapa perehdyttämisosas. Toiminnalliseksi opinnäytteeksi käy myös jonkin tapahtuman järjestäminen tai kirjan, kansion, kotisivujen tms. tuottaminen. Tärkeintä on, että työssä yhdistyvät käytännön toteutus sekä oikeanlainen raportointi. (Airaksinen & Vilka 2003, 9.) Toiminnallinen opinnäytetyö ei ole siis vain jonkin asian tekemistä, vaan sen lopputuloksena on aina jokin tuotos. Omassa työssäni tämä tuotos on päiväkodille laadittava vinkkiopas.

Opinnäytetyön raportointi muistuttaa kertomusta. Sen eteneminen riippuu siitä, millainen opinnäytetyöprosessi on kokonaisuudessaan ollut. Hyvästä raportista käy ilmi, miten työn aihe on saatu ja mitkä ovat tekemisen kohteet, millaisiin kysymyksiin opinnäytetyössä on haettu vastausta ja minkälaisin keinoin vastaukset on löydetty. Raportista käy myös ilmi muut prosessin aikana tehdyt valinnat ja ratkaisut. Toiminnallisessa opinnäytetyössä raportti on vain osa kokonaisuutta, sillä tärkeä osa dokumentointia on projektin aikana toteutettu tuotos. Näiden kahden osa-alueen on sovittava keskenään yhteen, eli kokonaisuus ratkaisee. (Airaksinen & Vilka 2003, 82-83.) Olen pyrkinyt kokoamaan oman opinnäytetyöraporttini näitä ohjeita noudattaen. Raportin rakenteeseen otin mallia Laurean voimassaolevasta opinnäytetyöohjeesta.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei ole välttämätöntä käyttää tutkimuksellisia menetelmiä. Menetelmiä voi kuitenkin käyttää työn kannalta tarpeellisten selvitysten tekemiseen. Selvitysten avulla voidaan hankkia lisätietoa kohderyhmästä ja sen tarpeista. Tutkimusmenetelmien

käyttö toiminnallisessa työssä on hieman väljempää kuin tutkimuksellisessa opinnäytteessä, vaikka tiedon keräämiseen käytetäänkin samoja keinoja. Näitä keinoja ovat muun muassa erilaiset kyselyt, kaaviot tai lomakkeet. (Airaksinen & Vilka 2003, 56-57.) Omassa työssäni käytän apuna sähköpostitse työelämäohjaajalle lähetettävää kyselyä arvioidakseni opinnäytetyön onnistumista. Kerätyn aineiston analysointi ei ole toiminnallisessa opinnäytteessä niin tarkkaa ja järjestelmällistä kuin tutkimuksellisissa töissä (Airaksinen & Vilka 2003, 57-58).

8 Käytännön toteutus

Kerron seuraavaksi opinnäytetyöprojektin etenemisestä. Aloitan kertomalla yhteistyökumppanistani päiväkotikiiväärstä ja sen jälkeen käyn läpi projektin eri työvaiheet aikajärjestyksessä. Eri vaiheiden yhteydessä tulee ilmi se, kuinka hankkimani teoretieto tukee käytännön toteutusta ja tavoitteiden saavuttamista. Eri vaiheisiin on liittynyt paljon suunnittelua ja taustatyötä. Toteutin opinnäytetyöni kevään 2014 aikana. Aikataulu oli hyvin tiukka ja se oli projektin aikana koetuksella.

8.1 Päiväkotikiivääri

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Helsingin Vuosaarella sijaitsevan päiväkotikiiväärin kanssa. Päiväkoti on valmistunut vuonna 2008, ja siellä on noin sata lapsipaikkaa. Lapsiryhmiä on viisi, joista yksi on esikouluryhmä. Pienten eli alle 3-vuotiaiden lasten ryhmä sijaitsee eri rakennuksessa. Taidetuokioihin osallistui lapsia kolmesta 2-5-vuotiaiden lasten ryhmästä. Jokaisessa lapsiryhmässä työskentelee lastentarhanopettaja sekä kaksi lastenhoitajaa. Kaikissa ryhmissä pidetään tärkeänä lasten toiveiden kuuntelemista ja hyvää ryhmähetkeä. Päiväkodissa on ollut tällä toimintakaudella teemana tutkiminen, ja ryhmät ovat ottaneet sen osaksi toimintaansa muun muassa retkeilyn muodossa. Myös pienryhmätoiminta on tuttu toimintamalli kiiväärissä.

Taidekasvatusta toteutetaan ryhmissä erilailla, toisissa enemmän kuin toisissa. Ryhmien viikkokalentereissa taidekasvatus näkyi toisilla musisointina, toisilla kädentaitoina tai vuorovaikutusleikkeinä. Itse kiinnitin päiväkotivierailujen aikana huomiota siihen, kuinka paljon lasten tekemiä töitä oli laitettu esille. Seinillä oli lasten maalaamia ja piirtämiä kuvia ja pöydillä oli nähtävillä askarteluita. Töihin näkyi selvästi liittyvän aina jokin teema tai aihe. Lasten työt piristivät mukavasti muuten tyhjiä ja suuria seinätiloja, ja ne nähtyäni ymmärsin hyvin, miksi työntekijät toivoivat opinnäytetyötä nimenomaan taidekasvatuksesta. Aihe on selvästi heitä lähellä, ja siihen halutaan panostaa.

Opinnäytetyötä tehdessäni käytettävissäni oli päiväkoti kiiväärin uudet ja suhteellisen avarat tilat. Jokainen tuokio toteutettiin eri tilassa, ja tila määräytyi lapsien lukumäärän ja tuokioon

vaadittavien resurssien mukaan. Ensimmäinen tuokioista järjestettiin päiväkodin kahvihuooneessa, toinen yhteisessä aulatilassa ja viimeinen tuokio yhdessä ryhmätiloista. Käytettävissäni oli päiväkodista löytyviä tarvikkeita kuten erilaisia papereita, maaleja, liituja, saksia, muovialustoja sekä muoviluvälineitä.

8.2 Toiveiden ja lähtötilanteen selvittäminen

Opinnäytetyön tultua ajankohtaiseksi lähdin kyselemään eri tahoilta, olisiko näillä joitain kehittämistarpeita, joiden eteenpäin viemiseen voisin osallistua opinnäytetyön muodossa. Kysyin asiaa myös päiväkotitiimissä työskentelevältä tuttavaltani, ja hän otti asian puheeksi päiväkodin johtajan kanssa. Minut toivotettiin tervetulleeksi ja kutsuttiin tapaamiseen, jossa voisimme pohtia mahdollista opinnäytetyöaihetta. Tapaaminen järjestettiin helmikuun alkupuolella päiväkodin tiloissa. Siihen osallistui itseni lisäksi päiväkodin johtaja sekä kolme päiväkodin työntekijää. Tuttavani, joka on itsekin sosionomiksi valmistunut lastentarhanopettaja, ryhtyi työelämänohjaajakseni.

Tapaaminen alkoi esittelykierröksellä, jossa kerroin itsestäni ja opinnoistani. Kävimme läpi myös opinnäytetyöltä vaadittavia erityispiirteitä. Minulle kerrottiin hieman päiväkodista ja sen lapsiryhmistä. Hyvin pian nousi esille henkilökunnan toive taidekasvatuksen saamisesta näkyvämmäksi osaksi päiväkodin arkea. Keskustelimme jonkin verran taidekasvatuksen nykytilanteesta eri ryhmissä ja siitä, millaisia asioita opinnäytetyössä olisi hyvä tulla esille. Tärkeimmiksi teemoiksi nousivat ryhmien välisen yhteistyön mahdollistaminen ja sen edistäminen opinnäytetyöprojektin aikana sekä lapsilähtöisen lähestymistavan ottaminen osaksi taidekasvatusta. Lisäksi henkilökunta toivoi saavansa uusia ideoita taidekasvatukseen toteuttamiseen.

Selvää oli se, että opinnäytetyöstä tulee toiminnallinen, sillä tutkimuksen sijasta henkilökunta toivoi, että tulen järjestämään päiväkodissa jotakin taidekasvatukseen liittyvää toimintaa. Keskustelussa vilahdi ajatus loppukevälle järjestettävästä taidenäyttelystä tai äitienpäivälahjojen tekemisestä. Nämä ideat olivat hieman ongelmallisia siksi, etten olisi voinut tiukan aikataulun takia olla projektissa enää mukana loppukevällä. Päädyimme yhteistuumin siihen, että tulen ohjaamaan lapsille ja henkilökunnalle yhteisiä taidetuokioita huhtikuun aikana. Tuokioiden määrän jätimme vielä avoimeksi, mutta sen sovimme, että tuokioihin osallistuu 3-6-vuotiaita lapsia kaikista päiväkodin ryhmistä. Sovimme myös, että tuokioissa on mukana aina jonkin ryhmän oma aikuinen tai aikuisia. Keskustelimme myös siitä, millaisia toiveita henkilökunnalla on tuokioiden sisällöstä. Toivottiin muun muassa saven käsittelyä ja kankaan painantaa. Molempiin näihin toiveisiin liittyi kuitenkin ongelma materiaalien hankkimisesta, sillä niitä ei ollut valmiina.

Taidekasvatuksen osa-alueista esille nousivat kuvataide ja kädentaitoihin liittyvät tehtävät. Kipinä vinkkioppaan tekemiselle syntyi myös näiden keskusteluiden aikana, mutta emme vielä

tehneet lopullista päätöstä sen toteutumisesta. Sovimme, että lähdän itsenäisesti viemään pohtimiamme ideoita eteenpäin ja olen yhteydessä työelämänohjaajaani, kun seuraava vaihe on tiedossa. Sovimme myös, että voin tarvittaessa kysyä neuvoa sähköpostitse keneltä tahansa tapaamiseen osallistuneelta henkilöltä. Tapaamisen lopuksi minulle esiteltiin vielä päiväkodin tilat ja kerrottiin käytettävissä olevista materiaaleista.

8.3 Suunnittelusta kohti toteutusta

Välittömästi tapaamisen jälkeen kirjoitin aiheanalyysin ja lähetin sen eteenpäin. Aiheanalyysiin tutkimustehtävä muodostui sellaiseksi, että järjestän päiväkodissa taidetuokioita, joiden tuotoksista päiväkodin henkilökunta järjestää myöhemmin keväällä taidenäyttelyn. Tällä tavoin taidenäyttely olisi voinut toteutua, vaikken itse sitä pääsekään järjestämään. Opinnäytetyön pääpaino olisi näin tuokioiden toteuttamisessa. Aiheanalyysin hyväksymisen jälkeen minulle nimettiin ohjaaja ammattikorkeakoulusta ja sovin hänen kanssaan tapaamisen. Ennen tapaamista kirjoitin vielä tutkimussuunnitelman, johon sain sitten korjausehdotuksia tapaamisen yhteydessä. Ohjaajan kanssa keskusteltua ja toiminnallisen opinnäytetyön sisältöön tarkemmin perehdyttyäni päädyin siihen, että taidetuokiot eivät voi olla opinnäytetyöni ”tuotos”. Kävin vielä uudestaan läpi päiväkotitapaamisessa puhuttuja asioita ja ajatus vinkkioppaasta muistui mieleeni. Myös ohjaajan mielestä vinkkiopas oli hyvä ajatus, joten päätin lähteä suunnittelemaan opinnäytetyötä ja taidetuokioita opasta silmälläpitäen.

Taidekasvatuksen teoriaan tutustuminen alkoi välittömästi aiheen selvittyä. Tutkimussuunnitelman tekoa varten kävin läpi useita taidekasvatukseen liittyviä opinnäytetöitä sekä kymmeniä kirjallisteita. Lähteiden etsiminen oli suhteellisen helppoa, mutta niitä olisi voinut olla vielä enemmänkin. Lähdin kirjoittamaan teoriaosuutta pitäen mielessä tutkimustehtävän, työn tavoitteet sekä päiväkotitapaamisen henkilökunnan toiveista nousseet käsitteet. Olen täydentänyt teoriaa sitä mukaa, kun sopivaa lähdemateriaalia on osunut kohdalle.

Saatuani tutkimussuunnitelman täydennettyä lopulliseen muotoonsa hain Helsingin kaupungin varhaiskasvatusvirastolta tutkimuslupaa taidetuokioiden toteutusta ja henkilökunnalle sähköisesti toteutettavaa arviointikyselyä varten. Lupa tarvitaan aina, kun lapset ovat tutkimuksen kohteena tai siinä osallisena. Lisäksi lapsen tutkimukseen osallistumiselle on aina oltava myös huoltajan lupa (Kuula 2006, 147). Tämän takia olin laatinut taidetuokioihin osallistuvien lasten vanhemmille lupalomakkeen, jossa pyydetään lupaa toimintaan osallistumiseen sekä lapsen valokuvaamiseen (liite 1). Tein selväksi sen, että lapset eivät ole kuvista tunnistettavissa. Lomakkeen liitin mukaan tutkimuslupahakemukseen. Kirjoitan tämän opinnäytetyöraportin niin, että tuokioihin osallistuneiden lasten henkilöllisyys pysyy salassa. Tuokioiden kulkua kuvataessa ja arvioidessa kerron lapsista vain iän ja sukupuolen. En mainitse hoitoryhmää, etnis-

tä taustaa tai muutakaan sellaista asiaa, jonka perusteella yksittäisen lapsen voisi tunnistaa. Minua koskee opinnäytetyötä tehdessä vaitiolovelvollisuus.

8.4 Taidetuokiot

Tutkimusluvan käsittelyssä kesti pidempään, kuin mitä minulle alun perin puhelimitse luvattiin. Tämä aiheutti sen, että jo valmiiksi tiukka aikataulu muuttui entistäkin tiukemmaksi. Alun perin taidetuokiot oli määrä toteuttaa huhtikuun alussa, jotta minulle jäisi vielä hyvin aikaa toteuttaa vinkkiopas, loppuarviointi ja kirjoittaa opinnäytetyöraportti loppuun. Luvan saaminen (liite 2) meni kuitenkin reilusti huhtikuun puolelle, joten jouduimme siirtämään tuokioiden toteutusta myöhemmälle ajankohdalle. Tämän siirtämisen takia en saanut sovittua esikouluryhmälle sopivaa ajankohtaa, joten lapset joutuivat jäämään ilman ikäryhmälleen suunnattua taidetuokiota. Järjestettäväkseni jäi enää kolme tuokiota, joista kaksi ensimmäistä pidin viikolla 16 ja viimeisen viikolla 17.

Tuokioiden suunnittelu alkoi kirjoihin tutustumalla. Opintojen ja työelämäkokemuksen ansiosta minulla oli melko hyvä käsitys siitä, millaisia asioita eri-ikäiset lapset osaavat tehdä. Sain vahvistusta ajatuksilleni lukiessani lasten kehitysvaiheista. Taidetuokioiden suunnittelu kulki käsi kädessä raportin teoriaosuuden kanssa, sillä löysin kirjoista hyviä vinkkejä taidekasvatuksen toteuttamiseen. Olimme yhdessä työelämänohjaajan kanssa rajanneet taidekasvatuksen koskemaan vain kuvataidetta ja kädentaitoja, joten etsin vain näihin osa-alueisiin soveltuvia tehtäviä. Suunnitteluvaiheessa olin yhteydessä työelämäohjaajaani ja mietimme yhdessä, mikä olisi sopiva osallistujamäärä tuokiota kohden. Päädyimme siihen, että jokaisesta lapsiryhmästä osallistuu kolme lasta, joten yhdellä tuokiolla on yhdeksän lasta. Sovimme myös siitä, että jokaiseen tuokioon osallistuu ainakin yksi päiväkodin työntekijöistä. Tällä tavalla paikalla on enemmän apukäsiä ja henkilökunta pääsee itsekin tutustumaan tuokion aiheeseen. Ryhmärajat ylittävän toiminnan kannalta pidimme tärkeänä myös sitä, että paikalle tulevat ohjaajat olisivat eri ryhmistä. Päiväkodin henkilökunta sai valita tuokioihin osallistuvat lapset. Jokaista tuokiota varten varattiin aikaa tunnin verran. Tuokiot toteutettiin aamupäivisin lasten ulkoiluaikana. Päiväkoti lupautui hankkimaan tarvittaessa joitain edullisia välineitä taidetuokioiden toteuttamista varten. Valitsin kuitenkin sellaiset tehtävänannot, joihin löytyi valmiiksi paljon materiaalia itseltäni ja päiväkodista. Loput materiaalit päädyin hankkimaan itse.

8.4.1 Kolmevuotiaiden taidetuokio

Tämän ikäryhmän tuokio oli vaikein suunnitella. Osittain siksi, että kolmevuotiaiden lasten kehityksessä voi olla vielä isojakini eroja. Lapset eivät olleet minulle ennestään tuttuja, joten en tiennyt, millaisia asioita heidän kanssaan on ehditty harjoitella. Tuokiolle sopivaa tehtävää pohtiessani päätin luottaa lähteissä mainittuihin ikäsuosituksiin. Tuokioon osallistui sairasta-

pausten vuoksi vain neljä lasta, joten pärjäsimme hyvin niin, että tuokiossa apunani oli vain työelämäohjaaja. Lapsista kaksi oli tyttöjä ja kaksi poikia. Lapsia oli kolmesta eri ryhmästä, joten jokainen päiväkodin 2-5-vuotiaiden lasten ryhmä oli edustettuna.

Valitsin taidetuokion aiheeksi näkymätön muste -tehtävän. Päätettyäni tehtävänannon kokeilin sitä ensin itse kotona. Tämä osoittautui hyväksi, sillä kokeiluvaiheessa huomasin, että kaikki kynttilät eivät jätä paperiin yhtä hyvää jälkeä. Alun perin tähän tarkoitukseen hankkmani kruunukynttilät vaihtuivat tuikkuihin. Päiväkodilla aloitin tuokion suojaamalla pöydän vahakankaalla ja teippaamalla paperit kiinni kankaaseen liukumisen estämiseksi. Lapset saivat itse valita istumapaikkansa. Halusin saada kiinnitettyä lasten huomion itseeni hausalla tavalla, joten toteutin taikatempun. Olin etukäteen piirtänyt kynttilällä paperille kukkasen. Lasten mielestä paperi oli tyhjä, sillä kynttilän jälki on näkymätön. Maalatessani näkymättömän kukkasen päälle vesiväreillä huomasivat lapset, että paperiin ilmestyi kuva. Tämän jälkeen lapset saivat tunnustella kynttilöitä käsissään ja sen jälkeen kannustimme heitä piirtämään kynttilällä paperiin. Haastetta tehtävään toi vesivärien käyttäminen. Aikuisten apua tarvittiin, jotta siveltimeen saatiin sopiva määrä vettä ja väriä.

Päädyin tähän kyseiseen tehtävänantoon sen takia, että se oli mielestäni riittävän yksinkertainen, mutta kuitenkin mielenkiintoinen pienten lasten kanssa toteutettavaksi. Tehtävässä oli kuitenkin myös haastetta ja halusin nähdä, kuinka siveltimen käyttö luonnistuu 3-vuotiailta lapsilta. Lasten maalauksista tuli hyvin erilaisia. Osa piirsi kynttilällä kuvioita joka puolelle ja myös maalasi paperin aivan täyteen, kun taas toiset käyttivät hyödykseen vain paperin keski-osan. Lapset saivat itse päättää, koska työ on valmis ja he saivat lähteä sen jälkeen leikkimään. Maalaamisen ohessa kyselin lapsilta siitä, mitä he ovat tekemässä ja mitä värejä he aikovat käyttää. Ohjatessani pääsin toteuttamaan lukemaani teoriaa käytännössä. Lapsilla olikin paljon kerrottavaa ja kaikki selvästi pitivät maalaamisesta. Lapsille oli tärkeää myös, että töihin kirjoitetaan heidän oma nimensä. Eräällä pojalla oli kova kiire päästä näyttämään valmis maalaus omalle isällensä.

8.4.2 Neljävuotiaiden taidetuokio

Tälle tuokiolle halusin ottaa käsiteltäväksi taikataikinan. Idea taikataikinan valmistamiseen ja muovaamiseen lähti työntekijöiden innostuksesta tehdä esineitä savesta. Minulla ei mielestäni kuitenkaan ollut riittävästi kokemusta saven käsittelystä, joten lähdin miettimään sopivaa vaihtoehtoa savelle. Hienoin piirre savessa on pysyvien esineiden tekeminen, joten tämän asetin vaatimukseksi myös vaihtoehdoiselle materiaalille. Olin kuullut aiemmin taikataikinausta, mutta en ollut koskaan itse sitä valmistanut. Kun löysin taikinalle valmistusohjeen ja minulle selvisi, että taikinausta valmistetut esineet voi kuivattaa ja maalata, oli selvää, että lähdemme tekemään lasten kanssa esineitä nimenomaan taikataikinausta. Valmistin taikataikinaa

ensin kotona, jotta näin, kuinka paikkansapitävä löytämäni ohje on ja kuinka paljon taikinaa käytännössä tarvitsee vaivata, että se olisi hyvin muovailtavissa. Tein taikinasta muutaman malliesineen lapsille ja kuivatin ne uunissa. Tämän jälkeen vielä maalasin esineet vesiväreillä. Tiedossani oli, että emme ehdi yhden taidetuokion aikana esineitä kuivattamaan ja maalamaan, mutta halusin tekemilläni esineillä kannustaa ryhmien aikuisia siihen, että he maalaisivat lasten teokset myöhemmin yhdessä lasten kanssa.

Toin päiväkodille mukanaani taikinan tekemiseen tarvittavat aineet ja välineet. Päiväkodilta otin suojat pöydille sekä kaulimia lasten käytettäväksi. Itselläni oli mukana piparkakkumuotteja, joita lapset saivat halutessaan käyttää. Lapsia osallistui tälle tuokiolle yhteensä kahdeksan kolmesta eri ryhmästä. Jokaisesta ryhmästä oli mukana myös ohjaaja. Tuokio järjestettiin päiväkodin aulatilassa. Käytössämme oli kaksi pöytää, joten jokaisella lapsella oli riittävästi tilaa työskennellä. Aloitin tuokion näyttämällä lapsille tekemäni malliesineet ja lapset saivat arvailla, mistä ne on tehty. Eräs poika ehdotti puuta, koska esineet olivat hänen mielestään yhtä kovia. Näyttäessäni valmista taikinamassaa arvasi yksi tytöistä, että kyseessä onkin taikina. Tämän jälkeen lapset saivat valmista taikinaa kosketeltavaksi. Molemmissa pöydissä tehtiin taikinaa ohjeideni mukaan. Lapset saivat mitata jauhoja aikuisen avustuksella. Halutessaan lapset saivat myös yrittää taikinan vaivaamista, mutta pääasiassa vaivaaminen jäi aikuisten tehtäväksi, sillä siihen vaaditaan hiukan voimaa.

Lapset selvästi pitivät taikataikinan muotoilusta. Annoin heille täysin vapaat kädet valita aihe osittain siksi, että halusin antaa tilaa lasten omalle mielikuvitukselle ja osittain siksi, että halusin nähdä vaikuttaako tuomani malliesineet siihen, mitä lapset lähtevät muotoilemaan. Olin tehnyt malliksi kaksi erilaista sydäntä sekä käärmeen. Suurin osa lapsista lähti tekemään myös kahdenlaisia sydämiä. Muutama lapsi kuitenkin teki aivan omanlaisiansa esineitä. Synty rusetti, kaivo sekä simpukoita. Oli mukava nähdä lasten käyttävän omaa mielikuvitustaan. Ohjeistin ryhmien ohjaajat esineiden kuivattamisesta ja kehotin heitä maalaamaan esineet kuivumisen jälkeen, jotta niistä tulisi vielä persoonallisemman näköisiä.

8.4.3 Viisivuotiaiden taidetuokio

Viisivuotiaille lapsille halusin valita sellaisen työn, jossa tarvitsee osata jo useampia asioita kuten liimaamista, värittämistä ja saksien käyttöä. Lähestyvästä Vapusta sain idean naamareiden valmistamiseen. Vinkkejä naamareiden toteutukseen löysin Luova lapsi -nimisestä kirjasta (Einon 2003). Tuokioon osallistui kahdeksan lasta kolmesta eri päiväkotiryhmästä. Ohjaajia tuokiossa oli itseni lisäksi kaksi. He edustivat eri lapsiryhmiä. Tuokio toteutettiin yhdessä ryhmätiloista, joten pystyimme jakamaan lapset kahteen eri pöytään. Ennen tuokion aloittamista jaoin pöytiin valmiiksi tarvittavat välineet. Olin tehnyt myös malliksi yhden naamarin, jotta lapset hahmottaisivat paremmin sen, mitä ollaan tekemässä.

Naamarit tehtiin kertakäyttölautasista ja niiden koristeluun käytettiin höyheniä, tarroja sekä väriliituja. Höyhenet kiinnitettiin liimalla, ja niiden liimaaminen sujui lapsilta hyvin. Apua lapset tarvitsivat saksien käytössä, sillä saksilla piti leikata naamareihin silmäreiät sekä paikat kuminauhan solmimista varten. Kuminauhan avulla naamareiden on tarkoitus pysyä kasvoilla. Aikuiset mittasivat lapsille sopivan pituisen nauhan, mutta nauhan solmimista lapset saivat kokeilla itse. Lapset saivat itse päättää, minkälaisen naamarin haluavat tehdä. Osallistuneista lapsista vain kaksi oli tyttöjä. Heillä tuntui olevan poikia selkeämpi käsitys siitä, millaisen naamarin haluavat. Poikia piti hieman kannustaa työn aloittamiseen, ja he tarvitsivat enemmän ohjausta työn edetessä. Jokainen lapsi sai tehtyä itselleen hyvin omannäköisensä naamarin. Kaikki olivat erinäköisiä, ja mallikappaleesta huolimatta lapset keksivät tarroille ja höyhenille erilaisia käyttötarkoituksia. Oli mukava huomata, ettei tekemäni malli estänyt lapsia keksimästä omia ideoita.

8.5 Vinkkiopas

Opinnäytetyöni tuotos eli taidekasvatuksen vinkkiopas päiväkotikiiväärin työntekijöille alkoi muodostua jo tutkimussuunnitelman teoriaosuuden kirjoittamisen yhteydessä sekä tuokioita suunnitelleni. Tuokioissa toteutetut tehtävät löytyvät vinkkioppaasta (liite 4). Vinkkioppaaseen koottu teoria on tiivistelmä tässä opinnäytetyöraportissa olevasta teoriaosuudesta. Halusin pitää vinkkioppaan teoriaosuudet suhteellisen lyhyinä, jotta oppaan lukeminen olisi työntekijöille mieluisampaa. Pidin opasta kootessa mielessäni tutkimuskysymykset siitä, mitä taidekasvatus on, miten sitä tulisi ohjata ja millaisia asioita on hyvä ottaa huomioon. Näiden kysymysten pohjalta koetin koota tiiviisti yhteen mielestäni oleellimmat asiat.

Vinkkioppaassa on kymmenen toteutettavaa ideaa sekä kuvataiteesta että kädentaidoista. Ideat pyrin valitsemaan niin, että niiden toteuttaminen olisi tilankäytön ja materiaalien puolesta mahdollista päiväkodissa. Kaikissa tehtävissä taustalla kulkee ajatus lapsen luovuuteen kannustamisesta sekä lapsilähtöisestä lähestymistavasta. Tärkeintä on tekeminen, ei lopputulos. Vinkkioppaan viimeistely jäi viime hetkeen tuokioiden toteutuksen viivästymisen takia. Tarvitsin oppaaseen tuokioista ja lasten tuotoksista otettuja valokuvia. Vaikeaa oppaan tekemisessä oli se, että monissa tehtävissä oli piirteitä sekä kuvataiteesta että kädentaidoista. Pyrin luokittelemaan tehtävät oikean kategorian alle sen mukaan, kumpia piirteitä niissä oli enemmän.

8.6 Loppukartoitus ja opinnäytetyöraportin viimeistely

Saatuani vinkkioppaan valmiiksi lähetin sen sähköpostitse työelämäohjaajalleni yhdessä loppukartoituskyselyn kanssa (liite 3). Lähetän päiväkodille valmiista oppaasta vielä tulostetun

version, jonka laitan kansioon. Näin opas on helposti kaikkien halukkaiden luettavissa, eikä sen lukemista varten tarvitse aina avata tietokonetta. Vinkkioppaan ulkoasu muuttui hieman, kun liitin sen tähän raporttiin. Suurin muutos on se, etteivät kuvat mahtuneet tähän raportin pohjaan yhtä suurina, kuin mitä ne ovat alkuperäisessä oppaassa. Alun perin olin suunnitellut, että pyydän loppukartoitusta varten arvioinnit kaikilta tuokioihin osallistuneilta työntekijöiltä. Aikataulun tiukentumisen takia päädyin lähettämään arviointikyselyn vain työelämäohjaajalleni, sillä hän pystyi vastaamaan siihen lyhyelläkin varoitusajalla. Ohjaaja oli kuitenkin keskustellut projektin kulusta myös kollegoidensa kanssa, joten hänellä oli hyvä käsitys siitä, millaisia mielipiteitä muilla projektiin osallistuneilla henkilöillä oli. Pyysin arviointia sekä oppaan että koko opinnäytetyöprojektin onnistumisesta.

Arvioinnin saatuaani pystyin viimeistelemään myös tämän opinnäytetyöraportin. Pyrin tässä raportissa tuomaan esille sen teoratiedon joka tuokioiden ja vinkkioppaan toteuttamiseen tarvittiin. Lisäksi toivon, että käytännön toteutuksesta kaikki lukijat saavat käsityksen siitä, millaisia vaiheita opinnäytetyöhöni liittyi ja ne mitä ne pitivät sisällään.

9 Arviointi

Käytän opinnäytetyöprojektin arvioinnissa apuna itsearviointia sekä työelämänohjaajalta saatua palautetta. Liitän tähän arviointiosuuteen suoria lainauksia työelämänohjaajani palauttamasta loppukartoituskyselystä. Arvioin erikseen taidetuokioiden sekä vinkkioppaan onnistumista. Lisäksi arvioin koko projektin onnistumista tavoitteiden toteutumisen, työelämäyhteistyön ja aikataulutuksen kannalta. Pohdin tässä myös niitä asioita, joita olisi voinut tehdä toisin. Arvioin myös omien oppimistavoitteideni toteutumista.

9.1 Taidetuokioiden arviointi

Omasta mielestäni taidetuokiot onnistuivat kaikin puolin hyvin. Tehtävät olivat lasten kehitystasolle sopivia, eikä kukaan turhautunut tai kokenut asioita liian vaikeiksi. Tehtävät eivät olleet myöskään liian helppoja, sillä myös aikuisen apua tarvittiin joihinkin asioihin. Tämä oli mielestäni hyvä asia, sillä pidin tärkeänä nimenomaan sitä, että lapset ja aikuiset tekevät asioita yhdessä. Lapset työskentelivät innoissaan ja kaikki saivat työnsä valmiiksi. Tuokioille varattu aika oli riittävän pitkä. Pienempien lasten kanssa ajasta meni noin puolet. Osasin jo etukäteen aavistaa, ettei heillä vielä riitä keskittymiskyky koko tunnin mittaiseen toimintaan. Ohjeistin tehtävät yhtä aikaa ryhmien lapsille ja aikuisille, eivätkä aikuiset siis tienneet etukäteen mitä olemme tekemässä. Pyrin itse keskustelemaan jokaisen lapsen kanssa tehtävien teon yhteydessä, mutta annoin paljon tilaa lapsiryhmien aikuisten omalle toiminnan ohjaamiselle. En ohjeistanut ohjaajia erikseen lapsilähtöiseen, lapsen luovuutta tukevaan toimintaan, vaan halusin antaa heidän tehdä asiat juuri niin kuin he ovat tottuneet tekemään. Oli mielen-

kiintoista seurata erilaisia ohjaamis- ja kannustamistyyliä. Tapoja ohjata oli yhtä monta kuin ohjaajiakin.

Työelämänohjaaja arvioi myös taidetuokiot kaikin puolin onnistuneiksi. Hänen mukaansa lasten iät ja kehitystasot sekä työntekijöiden toiveet oli otettu hyvin huomioon tuokioiden toteutuksessa. Ohjaajat olivat saaneet lapsilta paljon positiivista palautetta tuokioiden jälkeen.

”Oli mukavaa, kun myös päiväkodin teema, tutkiminen, näkyi tuokioissa ja toteutuksessa.”

”Luomisen ja oivaltamisen ilo näkyi lasten kommenteissa sekä iloisissa ilmeissä ja eleissä.”

Ohjaajani osallistui ainoastaan kolmevuotiaiden lapsien taidetuokioon, mutta on käynyt keskustelua tuokioiden toteutumisesta työkavereidensa kanssa. Sain kuulla erään ryhmän ohjaajalta, että vanhemmille annetut lupalaput toimintaan osallistumisesta oli palautettu ennätysajassa. Tämä kertoo siitä, että myös vanhemmat olivat innoissaan järjestämästäni toiminnasta. Kaikki lapset saivat luvan osallistua, ja kaikkia sai myös valokuvata. Ennen valokuvien ottamista kysyin tietysti myös lapsilta itseltään, saako hänen tekemästään työstä ottaa kuvan.

9.2 Vinkkioppaan arviointi

Vinkkiopas on opinnäytetyöni tuotos, joten se sai projektissa suurimman huomioni. Taide-
tuokioiden toteutus palveli eniten päiväkodin henkilökunnan toiveiden toteutumista ryhmära-
jat ylittävästä toiminnasta. Vinkkioppaassa taidetuokioiden panos oli siinä, että sain valokuvia
ja sekä minä että ohjaajat pääsivät kokeilemaan käytännössä muutamia oppaaseen tulleita
ideoita. Vinkkioppaan tekemisessä helpoin osuus oli teorian kirjoittaminen. Se sujui nopeasti
sen jälkeen, kun päätin millaisiin asioihin haluan työntekijöiden kiinnostavan huomiota. Vink-
kioppaan teoriaosuudessa käsittelen lyhyesti taidekasvatusta, kuvataidetta sekä kädentaitoja
3-6-vuotiaille lapsille. Pääpaino teoriassa on siinä, kuinka ohjataan ja tuetaan lapsen luovaa
toimintaa. Kahdenkymmenen erilaisen taidevinkin kokoaminen oli hitaampaa kuin alun perin
luulin. Ideoita löytyi paljon, mutta monet niistä olivat kovin samankaltaisia keskenään. Sain
kuitenkin mielestäni koottua oppaaseen tarpeeksi sellaisia vinkkejä, joiden toteuttaminen
voisi päiväkodin puitteissa onnistua.

Työelämänohjaajan mielestä opas oli hyvin suunniteltu, tarpeeksi kattava ja laaja. Kirjoi-
tusasua ei ollut liian virallinen, mikä teki siitä mukavamman luettavan. Valokuvia hän olisi kai-
vannut oppaaseen lisää. Tämä asia jäi myös vaivaamaan minua itseäni, mutta en kerta kaikki-
aan ehtinyt toteuttamaan ja kuvaamaan enempää vinkkejä.

”Oppaan kirjoitusasu oli mielestäni hyvä, ei liian virallinen, vaan työntekijälähtöisesti toteutettu. Lainaukset tekstin joukossa olivat mukava lisä. Kuvia esitetyistä taideideoista olisi ehkä voinut olla enemmänkin. Mielestäni opas oli kattava ja tarpeeksi laaja. Erilaisia lähteitä oli käytetty hyvin ja opas oli hyvin suunniteltu.”

Vinkkien kokoamisessa haasteena oli myös se, että monilla päiväkodin työntekijöillä on jo vuosien kokemus, ja näin ollen heillä on varmasti kymmenittäin askartelu ideoita. Toiveeni kuitenkin on, että oppaassa olisi jokaiselle edes jotakin. Jos vinkit ovat tuttuja, niin ehkäpä teoriaosuudesta voi saada jotakin uutta ja hyödyllistä tietoa. Ohjaajalta saatu palaute oli samansuuntaista omien toiveideni kanssa.

”Osa oppaan vinkeistä oli uusia ja kokeilemisen arvoisia ideoita. Opasta lukemalla syntyi tuokioideoita kevään ja syksyn varalle. Osa ideoista oli tuttujakin, mutta hyvä kun ne ovat ylhäällä niin muistuvat taas mieleen pitkästä ajasta. Päiväkodissa tuokiosuunnitteluun ei aina jää paljoa aikaa, joten opas, josta voi nopeallakin aikavälillä saada ideoita on aina toivottu työväline työntekijöille.”

”Mielestäni opas oli hyvä, sillä se sai ajattelemaan omia työtapoja, esimerkiksi sitä, kuinka luovasti, sallivasti ja lapsilähtöisesti itse toteutan taidekasvatusta omassa työympäristössäni.”

9.3 Yhteistyö työelämän kanssa

Tein yhteistyötä päiväkotikiikarinkin kanssa projektin alusta sen loppuun asti. Yhteishenkilönä minun ja päiväkodin välillä toimi työelämänohjaaja. Hänen kanssaan pidin yhteyttä sähköpostitse sekä puhelimitse viesteillä ja soittamalla. Yhteistyö sujui mielestäni hyvin. Yhdessä sovittiin aikatauluista sekä tuokioihin osallistuvien lasten ja ohjaajien määrästä. Tarvittaessa ohjaaja keskusteli ensin kollegoidensa kanssa ja otti sitten yhteyttä minuun. Pidin säännöllisesti yhteyttä työelämänohjaajani ja kerroin, missä vaiheessa olemme tuokioiden suunnittelun sekä tutkimuslupa asian etenemisen suhteen. Tarvitsin itse pariin otteeseen lisätietoa käytettävissä olevista materiaaleista. Kysymyksiini vastattiin aina nopeasti, ja näin ollen asiat pystyivät etenemään nopeassakin tahdissa.

Työelämänohjaaja arvioi yhteistyötämme näin:

”Yhteistyö on sujunut hyvin. Minna on projektin aikana ottanut hyvin huomioon työelämälähtöisyyden ja sisäistänyt päiväkodin toiveet. Minna on ollut motivoitunut projektiin.”

Ainoaksi ongelmaksi yhteistyön aikana osoittautui aikataulut. Päiväkodin ryhmillä oli jo pitkälle suunniteltua ohjelmaa, joten oli hiukan haastavaa löytää sopiva ajankohta taidetuokioiden toteutukselle. Tämä vaikeutui entisestään, kun jo kertaalleen sovittua aikataulua jouduttiin tutkimusluvan puuttumisen takia siirtämään. Esikoululaisten tuokio jouduttiin jättämään muutosten takia pois. Tämä jäi hiukan harmittamaan itseäni.

9.4 Tutkimustehtävän ja tavoitteiden toteutuminen

Tutkimustehtäväni oli antaa päiväkodin työntekijöille lisää tietoa taidekasvatuksesta sekä sen ohjaamisesta. Osana tehtävää oli se, että myös lapset pääsevät tutustumaan erilaisiin materiaaleihin ja tekniikoihin. Tutkimustehtävä toteutui taidetuokioiden ja vinkkioppaan avulla. Oman arvioni mukaan onnistuin opinnäytetyössäni toteuttamaan kaikki tutkimustehtävässä esitetyt asiat. Sitä en tiedä, kuinka paljon uutta tietoa oppaassa oli työntekijöille ja kuinka aktiiviseen käyttöön se päiväkodissa tulee. Vinkkiopas antaa tietoa taidekasvatuksesta työntekijöille, kun taas taidetuokioiden pääpaino oli siinä, että lapset pääsivät toteuttamaan luovuuttaan.

”Päiväkodissa tuokiosuunnitteluun ei aina jää paljoa aikaa, joten opas, josta voi nopeallakin aikavälillä saada ideoita on aina toivottu työväline työntekijöille. Oppaassa oli hyvin avattu termiä taidekasvatus. Opiskelijoille opas on erityisen hyvä, sillä he vasta rakentavat omaa ammatillista identiteettiään ja miettivät millaisia kasvattajia haluavat tulevaisuudessa olla.”

Sain tutkimustehtävän onnistumisesta hyvää palautetta myös loppukartoituskyselyssä. Ohjaajani mielestä tehtävän asettelu oli hyvä, joka edesauttoi sen toteuttamista käytännössä.

”Tutkimustehtävä toteutui opinnäytetyöprojektissa hyvin. Se oli hyvin ja selkeästi määritelty, joka on onnistumisen kannalta tärkeimmässä asemassa.”

”Minna otti hyvin huomioon myös toiveet, joita ei oltu tässä tutkimustehtävässä edes määritelty, kuten esimerkiksi kasvattajien toiveen yhteisöllisyyden lisäämisestä päiväkodin lasten ja aikuisten kesken.”

Vaikka ryhmien välisestä yhteistyöstä ei ollut mainintaa varsinaisessa tutkimustehtävässä, niin on se kuitenkin yksi opinnäytetyön tavoitteista. Pyrin pitämään tämän tavoitteen mielessä koko opinnäytetyöprojektin ajan. Tämä olisi voinut olla kokonaan oma opinnäytetyöaiheensa, mutta halusin pitää yhteistyön vahvistamisen vain pienenä osana omaa opinnäytetyötäni. Yhteisöllisyys on aiheena niin laaja, etten lähtenyt perehtymään sen teoriaan tarkemmin, vaan toteutin asiaa taidekasvatuksellisten tuokioiden yhteydessä sen verran, mikä oli mahdollista.

Kysyin loppukartoituskyselyssä myös ryhmien välisen yhteistyön toteutumisesta ja siitä, uskovatko työntekijät sen olevan mahdollista myös jatkossa. Ohjaajani uskoi siihen, että hyvällä suunnittelulla yhteistyö eri lapsiryhmien kesken voi onnistua.

”Yhteistyö eri ryhmien välisessä, yhteisessä taidekasvatuksessa jäi opinnäytetyön myötä aika vähäiseksi (yht.3 tuokiota), mutta tärkeintä oli kuitenkin se, että saimme kimmokkeen järjestää enemmän yhteisiä tuokioita yli ryhmärajojen. Hyvällä suunnitelmalla ja aikataulujen sovittamisella myös muun ikäisten lasten yhteinen toiminta järjestyisi varmasti.”

Tutkimustehtävästä nousseiden tavoitteiden lisäksi minulla oli myös tavoitteita omalle oppimiselleni. Tavoitteenani oli saada tietoa minulle hieman vieraaksi jääneestä varhaiskasvatuksen osa-alueesta ja kehittää omaa ammatillisuuttani, erityisesti toiminnan ohjaamisen osalta. Etukäteen minulla ei ollut tietoa siitä, mitä kaikkea taidekasvatus pitää sisällään. Tämän opinnäytetyön ansiosta sain paljon tietoa taidekasvatuksen hyödyistä lapselle. Lisäksi sain erinomaisia vinkkejä kaikenlaisen toiminnan ohjaamista varten. Tulevaisuudessa aion perehtyä tarkemmin myös muihin taidekasvatuksen osa-alueisiin, jotka jäivät tämän opinnäytetyön ulkopuolelle. Minua on opintojen aikana harmittanut se, ettei itselläni ole mitään sellaista vahvaa osaamisaluetta, jonka voisi mainita vaikkapa työhaastattelussa. Uskon, että tästä opinnäytetyöstä saaduista tiedoista on hyötyä tulevaisuudessa työelämään siirtyessäni. Aion myös itse hyödyntää tekemääni vinkkiopasta toimintatuokioiden suunnittelussa.

10 Kehittämisideat

Kuten on tullut ilmi, oli suurin ongelma opinnäytetyöprojektin aikana turhan tiukka aikataulu. Tiiviillä yhteistyöllä työelämän kanssa opinnäytteen tekeminen kuitenkin mahdollistui. Jälkeenpäin ajateltuna en voi todeta muuta, kuin että olisinpa aloittanut projektin hieman aiemmin. Jos aikaa olisi jäänyt enemmän, niin olisin tehnyt muutamia asioita toisin. Olisin halunnut toteuttaa useampia taidetuokioita, jotta työntekijät olisivat päässeet toteuttamaan useampia vinkkejä käytännössä. Lisäksi olisin itse saanut lisää kuvamateriaalia. Raportin teoriaosuudesta olisi myös saanut laajemman, jos aikaa kirjoittamiselle olisi ollut vähän lisää.

Toivon, että tästä opinnäytetyöstä on itseni lisäksi hyötyä myös muille, joita tämä varhaiskasvatuksen alue kiinnostaa. Opinnäytetyötäni olisi helppo lähteä jatkamaan, sillä tässä jäi käsittelemättä useita taidekasvatuksen keinoja. Taidekasvatuksessa eri taiteenalat yhdistyvät toisiinsa. Musiikki ja liikunta voivat kulkea käsi kädessä. Draamassa sen sijaan edellä mainittuihin taiteen muotoihin sekoitetaan vielä sanataidetta. (Hurme 2011, 10.) Taidekasvatuksen eri alueiden lisäksi opinnäytetyöstäni nousee myös toinen tärkeä mahdollinen tutkimusaihe. Se on yhteisöllisyyden vahvistaminen ja ryhmäraajat ylittävän yhteistyön lisääminen päiväkodeissa.

Myös vinkkioppaan jatkaminen kävisi helposti. Aion itse ottaa vinkkioppaan apuvälineeksi tulevaan työpaikkaani. Tarkoitukseni on lisätä siihen vinkkejä ja ideoita vuosien varrella. Tätä suosittelen myös muille, jotka aikoivat käyttää opasta apuvälineenä toiminnan suunnittelussa. Vinkkioppaassa kerrottua teoriaosuutta voi myös halutessaan laajentaa. Toivoisin, että ohjaajat keskustelisivat keskenään siitä, mitä ajatuksia opas heissä herätti. Näin ollen ilmi voisi tulla myös paljon sellaista piilossa olevaa tietoa ja taitoa, joita pidempään alalla olleilla työntekijöillä varmasti on. Nämä tiedot voisivat olla kullannarvoisia uusille, nuoremmille työntekijöille. Toisaalta oppiminen toimii myös toisinpäin. Vastavalmistuneilla on paljon uutta tietoa muun muassa lapsilähtöisyydestä, jota he voisivat välittää eteenpäin vanhemmille kollegoilleen.

Lähteet

- Airaksinen, T. & Vilka, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Bagiran, S. 2013. Väriviidakko-kuvataideilmaisupäivä päiväkodissa. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/53340/bagiran_satu.pdf?sequence=1
- Einon, D. 2003. Luova lapsi. Hämeenlinna: Karisto.
- Hurme, V. 2011. Tehdään taidetta 100 vinkkiä lapsiperheen luoviin hetkiin. Helsinki: Minerva kustannus.
- Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- Karppinen, S. 2001. Kädentaidot- väline itsen ja ympäristön hahmottamiseen. Teoksessa S. Karppinen, A. Puurula & I. Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: Finn Lectura, 106-107.
- Kronqvist, E.-L. 2011. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 16.
- Kunnari, H. & Kyllönen, E. 2012. Taide osana varhaiskasvatusta. Taidekasvatus Kemin päiväkodeissa. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/50615/Kyllonen_Elina_%20Kunnari_Hanna.pdf?sequence=1
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Tampere: Vastapaino.
- Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/36
- Mäkinen, K. 2006. Lapsuuden taidekokemukset voimavarana. Teoksessa Lapsi ja Taide Puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura, 66.
- Pentikäinen, L. 2006. Kuvataidekasvatuksen poluilla. Teoksessa Lapsi ja taide Puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura, 28-35.
- Pääjoki, T. 2011. Lasten taiteellinen toimijuus. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 111.
- Rusanen, S. & Torkki, K. 2001. Mistä on lapsen kuvat tehty. Teoksessa S. Karppinen, A. Puurula & I. Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: Finn Lectura, 90-102.
- Sava, I. 2007. Katsomme -näemmekö? Luovuudesta, taiteesta ja visuaalisesta kulttuurista. Jyväskylä: PS -kustannus.
- Solatie, J. 2009. Luova lapsi oivaltaa, oppii ja pärjää. Helsinki: Tammi
- Uusikylä, K. 2001. Lapsen luovuus elää vapaudessa. Teoksessa S. Karppinen, A. Puurula & I. Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: Finn Lectura, 14-21.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Viitattu 19.3.2014.
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

Liitteet

Liite 1 Lupa toimintaan osallistumisesta	32
Liite 2 Tukimyslupa	33
Liite 3 Loppukartoituskysely	34
Liite 4 Taidekasvatuksen vinkkiopas	35

Liite 1 Lupa toimintaan osallistumisesta

LUPA TOIMINTAAN OSALLISTUMISEEN

Hei, toteutan päiväkodissanne taidekasvatukseen liittyvää opinnäytetyötä huhtikuun 2014 aikana. Pyydän teitä ystävällisesti vastaamaan alla olevaan lomakkeeseen. Lomakkeessa pyydän lupaa siihen, saako lapsenne osallistua järjestämiini taidetuokioihin. Tuokioissa tutustutaan yhdessä lasten kanssa erilaisiin materiaaleihin ja tekniikoihin.

Lisäksi pyydän lupaa myös valokuvien ottamiseen. Valokuvaan taidetuokioiden aikana työvaiheita sekä lasten tekemiä valmiita töitä. Otan valokuvat niin, ettei niissä näy lasten kasvoja. Kuvia käytetään opinnäytetyön loppuvaiheessa koottavassa taidekasvatuksen vinkkioppaassa. Opas tulee päiväkotikieliseen henkilökunnan käyttöön sekä liitteeksi opinnäytetyöraporttiin. Raportti julkaistaan myös Internetissä Theseus-tietokannassa.

Palauta lomake päiväkotiin _____ mennessä

Ystävällisin terveisin: Minna Kettunen (Laurea Ammattikorkeakoulu)

Lapsen nimi: _____ -

Lapseni

___ SAA osallistua taidetuokioon

___ EI SAA osallistua

VALOKUVAUSLUPA (kuvissa ei näy lasten kasvoja)

Lastani SAA kuvata taidetuokioiden yhteydessä opinnäytetyötä varten _____

Lastani EI SAA kuvata taidetuokioiden yhteydessä opinnäytetyötä varten _____

Pvm, vanhemman allekirjoitus ja nimenselvennys:

___/___/2014

Liite 2 Tukimuslupa

Helsingin kaupunki
VarhaiskasvatusvirastoHelsingin kaupunki
BarnomsorgsverketTUTKIMUSLUPA-
HAKEMUSANSÖKAN OM
FORSKNINGS-
TILLSTÄND

5

15 PÄÄTÖS BESLUT	☒ 1 Tutkimuslupa myönnetään esitetyssä muodossa. <i>Forskningsstillstånd beviljas enligt framställningen.</i> ☐ 2 Tutkimuslupa myönnetään seuraavin ehdoin: <i>Forskningsstillstånd beviljas på följande villkor:</i> ☐ 3 Lupa tietojen saantiin salassa pidettävistä asiakirjoista ja henkilörekistereistä myönnetään varhaiskasvatusviraston tutkimuksen yhteyshenkilön kanssa erikseen sovitussa laajuudessa. Käyttöoikeudet yksilöidään erikseen lomakkeella "Käyttöoikeus ja vaihtolositoumus" <i>Tillstånd att erhålla data ur sekretessbelagda dokument och personregister beviljas i den omfattning man separat avtalat om med undersökningens kontaktperson på barnomsorgsverket. Åtkomsträttigheterna specificeras skilt på blanketten "Käyttöoikeus ja vaihtolositoumus"</i> ☐ 4 Tutkimuslupahakemus hylätään, perustelut: <i>Ansökan om forskningstillstånd avslås med följande motiveringar:</i>
16 PÄÄTÖKSEN- TEKIJÄ BESLUTS- FATTARE	Päätöspäivämäärä <i>Beslutsdatum</i> Päätöksentekijän allekirjoitus, sen selvitys ja virka-asema <i>Beslutsfattarens underskrift, namnförtydligande och tjänsteställning</i> 3.4.2015 <i>Raimu Raimu, Keivip</i>
17 PÄÄTÖKSEN JAKELU DISTRIBUTION AV BESLUTET	☒ Hakijalle <i>Till den sökande</i> ☐ Yhteyshenkilölle <i>Till kontaktpersonen</i> ☐ Muualle, mihin/kenelle <i>Till övriga, vem</i>
18 LIITTEET BILAGOR	

Lomake palautetaan Varhaiskasvatusvirastoon osoitteeseen:

- postiosoite: Helsingin kaupunki, Varhaiskasvatusvirasto, Kehittämisen- ja viestintätoimisto, PL 9000, 00099 Helsingin kaupunki

Liite 3 Loppukartoituskysely

Loppukartoituskysely opinnäytetyöni työelämänohjaajalle

1. Kuinka yhteistyö työelämän kanssa on mielestäsi sujunut? Risuja ja ruusuja ?
2. Kerro omin sanoin kuinka tutkimustehtävä mielestäsi toteutui taidetuokioiden ja vinkkioppaan osalta? Ohessa lainaus tutkimussuunnitelmasta:

”Tutkimustehtäväni on antaa Päiväkoti Inkiväärin työntekijöille lisää tietoa taidekasvatuksen tekniikoista ja ohjaamisesta. Lisäksi lapset pääsevät tutustumaan erilaisiin materiaaleihin ja voivat päästää luovuutensa valloilleen. Lasten taidetuokioissa on näin ollen otettu huomioon myös päiväkodin teema tutkiminen. Taidetuokiot suunnitellaan niin, että niissä otetaan huomioon lapsilähtöisyys, lasten iät ja kehitystasot sekä luovuuteen kannustaminen. Tuokioissa käytetyt tekniikat sekä materiaalit tulevat tutuksi niin lapsille kuin päiväkodin työntekijöillekin. Lisäksi niistä kootaan ”vinkkiopas” jota erityisesti uudet työntekijät voivat halutessaan hyödyntää. Oppaaseen tulee myös hyödyllistä tietoa koskien taidekasvatuksen ohjaamista sekä lapsen luovuuden ylläpitämistä. Lisäksi siinä kerrotaan lyhyesti mitä taidekasvatus pitää sisällään.”

3. Heräsikö päiväkodissa keskustelua taidekasvatuksesta tai järjestämistäni taidetuokiosta käyntieni jälkeen ? Jos niin minkälaista ?
4. Luuletko, että vinkkioppaasta voi olla tulevaisuudessa hyötyä työntekijöille tai päiväkodissanne vieraileville opiskelijoille?
5. Olisitteko kaivanneet vinkkioppaaseen enemmän tietoa jostakin aihealueesta? Jos niistä? Onko oppaan rakenteessa jotakin muuta huomautettavaa tai parantamisen varaa?
6. Yhtenä toiveenanne oli ryhmien välisen yhteistyön mahdollistaminen, miten tämä mielestäsi onnistui? Luuletko, että tämän projektin myötä voisitte yhdistää lapsiryhmiä useamminkin?
7. Sana on vapaa ☺ Tuleeko mieleesi jotakin muuta palautetta opinnäytetyöprojektiin liittyen?

Kiitos etukäteen vastauksesta, terveisin Minna Kettunen

Liite 4 Taidekasvatuksen vinkkiopas

Taiteillaan yhdessä,

Taidekasvatuksen vinkkiopas päiväkodin työntekijöille

"Taideteos on ainutlaatuisen luonteen ainutlaatuinen tulos." Oscar Wilde

Kuva: Minna Kettunen 2014

Alkusanat

Ihan ensimmäiseksi haluan kiittää päiväkotikiiväryhmän henkilökuntaa siitä, että toivotitte minut tervetulleeksi tekemään opinnäytetyötä ja mahdollistitte taidetuokioiden onnistumisen kiireiselläkin aikataululla. Tämä opas on osa taidekasvatukseen liittyvää opinnäytetyötäni ja sen tarkoituksena on hieman avata taidekasvatuksen maailmaa, antaa vinkkejä luovan toiminnan ohjaamiseen sekä antaa myös joitakin ideoita siihen kuinka taidekasvatusta voidaan toteuttaa. Osa oppaassa kuvatuista ja ohjeistetuista töistä saattaa olla monille tuttuja, mutta toivottavasti löydätte tästä myös joitakin uusia ideoita ja saatte lisäpuhtia taidekasvatuksen toteuttamiseen.

Oppaan alkuun olen koontanut hieman teoriaa taidekasvatuksesta sekä sen ohjaamisesta. Pidän teoriaosuudet lyhyinä, jotta ne olisivat lukijaystävällisiä. Loppuosasta löytyy erilaisia vinkkejä siitä mitä kaikkea lasten kanssa voi taiteen nimissä touhuta. Tässä oppaassa olevat vinkit liittyvät kuvataiteeseen sekä kädentaitoihin, mutta vinkit luettuanne varmasti huomaatte, että nämä kaksi taidekasvatuksen osa-aluetta kulkevat usein käsi kädessä. Oppaan lopussa olevasta lähdeluettelosta löytyy paljon kirjallisuutta joista löytyy lisää tietoa myös muista taidekasvatuksen osa-alueista

Antoisia lukuhetkiä kaikille jotka tämän oppaan jossain vaiheessa käsiinsä saavat 😊 Muista- kaahan tämä asia jonka itse opin projektin aikana, tärkeintä ei ole se mitä tai miten tehdään, tärkeintä on se, että ylipäätään tehdään, kokeillaan ja opitaan asioita yhdessä lasten kanssa 😊

Kiittäen: Minna Kettunen
Huhtikuussa 2014, Laurea Hyvinkää

Miksi taidekasvatusta?

Valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin on kirjattu lapselle ominaiset tavat toimia, yksi näistä tavoista on eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen. Varhaiskasvatuksen keskeiset sisällöt on jaoteltu erilaisiin orientaatioihin, joista esteettinen orientaatio pitää sisällään taidekasvatuksen osa-alueita. Esteettiseen orientaatioon kuuluu havaitsemista, kuuntelemista, tuntemista, luomista, kuvittelu ja intuitioita. Lapsille syntyy esteettisen orientaation toteuttamisen myötä erilaisia omakohtaisia aistimuksia ja kokemuksia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20-28.)

Taide tarjoaa lapselle ainutlaatuisia kokemuksia ja elämyksiä. Taiteen voidaan sanoa olevan yksi ihmisen perustarpeista, sen keinoin voidaan heijastaa ja symbolisoida ihmisen olemassaoloa. Onnistuneen taidekasvatuksen myötä lapsen kulttuurinen identiteetti vahvistuu. Taiteen avulla lapsen persoonallinen ajattelu, mielikuvitus ja luovuus lisääntyvät. Taiteen keinoin voidaan edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. Taiteellinen toiminta kehittää lapsen teknisiä taitoja ja valmiuksia. Tässä ohessa myös hahmottamisen ja kolmiulotteisen ajattelun taidot kehittyvät. Taide vahvistaa myös lapsen emotionaalista ja sosiaalista kasvua, sillä tekemisen myötä lapsi käy läpi erilaisia tuntemuksia onnistumisiin ja epäonnistumisiin liittyen. Esimerkiksi kuvan avulla lapsi voi ilmaista sellaisiakin asioita, joita ei vielä sanallisesti kykene kertomaan. (Pentikäinen 2006, 31-35.)

Taidekasvatuksen perusta lähtee arjen toiminnoista. Lapset imevät koko ajan tietoa sisäänsä ja siinä ohessa saavat päivän aikana myös lukemattoman määrän esteettisiä vaikutteita. Kuunneltu musiikki, kodin huonekalujen muodot, päiväkodin pihapiiri ja muut lapsen päivän aikana kokemat asiat muodostavat osan näistä vaikutteista. (Mäkinen 2006,66.) Taidekasvatusta voidaan toteuttaa hyvin monin eri tavoin, näitä tapoja ovat mm. kuvataide, kädentaidot, musiikki, leikki, liikunta ja draama. Luova työskentely, eli kaikenlainen sellainen tekeminen jossa lapsi pääsee ilmaisemaan itseään, on lapsille hyvin tyypillinen tapa toimia. Erityisesti lapsen leikkiessä tulevat esiin luovuus ja kekseliäisyys. Lapset ovat yleensä toimiessaan ennakkoluulottomia, uteliaita, spontaaneita ja innokkaita. (Pentikäinen 2006, 28.)

*“Älä taannu aikuiseksi.
Kehitä itseäsi: kasva lapseksi.
” Minne hävisikään kaikki nuo ajattelijat
joita kaikki lapset alunperin ovat.”*

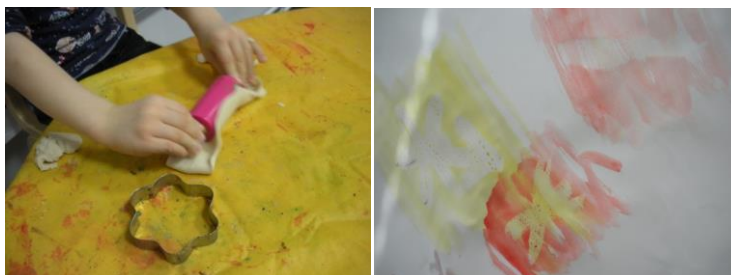
*Carl-Gustaf Lilius

Luova lapsi

Luovuuden määritelmiä löytyy varmasti yhtä monta kuin määrittelijöitä. Nämä määritelmät eivät kuitenkaan ole ainoita oikeita tai toisensa poissulkevia. Luovuus on vaihtoehtojen etsimistä ja uusien näkökulmien oivaltamista. Aina ei kuitenkaan tarvitse luoda täysin uusia asioita tai ideoita, se tekisi luovasta toiminnasta lähes mahdotonta. Riittää, että tehty asia antaa tekijälle itselleen uusia näkökulmia tai ajatuksia. Eräiden määritelmien mukaan luovuus on kyky luoda uutta, vanhan matkimisen sijasta. Se on kykyä löytää yhteyksiä asioiden välille ja kykyä kehittää ideoita. Luova toiminta vaatii rohkeutta tehdä asiat niin kuin itse haluaa. (Sotatie 2009, 20-21.)

Lapsilähtöinen toiminta on osa ohjaavaa kasvatusta. Lasta kunnioitetaan ainutlaatuisena yksilönä ja kasvattaja luottaa lapsen kykyihin. Lapsi nähdään aktiivisena tekijänä, toimijana, tutkijana ja leikkijänä. Lapsilähtöisyys antaa lapselle mahdollisuuden kehittää toimintaansa, ajatteluaan, ilmaisuaan sekä tunteitaan. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 34-35.) Taidekasvatuksessa lapsilähtöisyyden muistaminen olisi tärkeää, jotta annettaisiin tilaa lapsen omille luoville ratkaisuille ja persoonalliselle ilmaisulle. Liian usein ohjatussa toiminnassa sortutaan ns. ”malliaskarteluun”, eli taiteellinen työskentely on hyvin tarkoin ennalta määrättyä. (Pentikäinen 2006, 35.) Luovuuteen liittyy olennaisesti luodun asian uutuus ja laatu. Tärkeintä on, että lapsi saa ilmaista itseään vapaasti ja saa siitä sisäistä tyydytystä sekä elämäniloa. Luovuus on mahdollista jokaiselle, kunhan siihen annetaan lupa, eikä aikuiset tietoisesti tai tiedostamattaan latista lapsen luovuutta. (Uusikylä 2001, 14-16.)

Lapsen taiteen tekemisessä pääpainon ei pitäisi välttämättä olla lopputuloksessa. Lopputulos ei paljasta sitä prosessia ja niitä kokemuksia joita työn tekemiseen on liittynyt. Aikuinen voi tehdä prosessista merkittävän kyselemällä, tutkimalla ja ihmettelemällä yhdessä lapsen kanssa. Taiteen tekemistä voi kuvata tai lapsen kertomia tarinoita kirjoittaa ylös, näin lapsi kokee olevansa arvostettu. Sen sijaan, että kasvattaja tyytyisi sanomaan ”onpas hieno!”, voi hän keskittyä taideteoksessa käytettyihin väreihin, muotoihin tai muihin lapsen tekemiin ratkaisuihin. (Hurme 2011, 13-14.) Lapsen luovuutta voi tukea esimerkiksi järjestämällä lapselle erityisen paikan luovaa toimintaa varten, antamalla materiaaleja, rohkaisemalla lasta, näyttämällä itse esimerkkiä ja antamalla lapselle mahdollisuuden olla erilainen (Uusikylä 2001, 21).

Luovan toiminnan ohjaus

Edellä olevassa tekstissä mainittiin siitä kuinka helposti päädytään malliaskarteluun ja kuinka aikuinen saattaa tietämättään latistaa lapsen luovuutta. Siinä ohessa saitte jo hieman ehdotuksia sille kuinka aikuinen voi omalla toiminnallaan tukea lapsen luovaa toimintaa. Me aikuiset olemme helposti aikuisuutemme vankeja ja voi olla vaikeaa nähdä maailma lapsen silmin. Tein listan eri lähdekirjallisuudesta löytämistäni keinoista, joilla lasta voidaan kannustaa ja joilla lasten luovuutta voidaan pitää yllä. Vastapainoksi olen laittanut ylös myös sellaisia asioita joita olisi syytä välttää. Nämä kannustavat ja latistavat esimerkit toivottavasti saavat jokaisen pohtimaan omaa ohjaamistaan, onnistumisiaan ja ehkäpä myös niitä kehitettäviä osa-alueita.

Luovuuden ylläpitäminen:

- turvallinen ja rento ilmapiiri
- oma tila luovalle toiminnalle, ei häiritse vaikka tulisi hieman sotkua
- materiaalit ja välineet lasten saatavilla, joko vapaasti tai pyydettäessä
- rohkaise ja kannusta: mielenkiintoinen idea, olitpa kekseliäs, upeita värejä jne.
- Kysy ja keskustele, osoita olevasi kiinnostunut lapsen työstä
- hymyile, nyökkää, elekieli on tärkeää
- laita töitä esille, älä kuitenkaan kiinnitä liikaa huomiota työn laatuun (näin osoitat lapselle arvostavasi hänen työtään)
- näytä esimerkkiä omalla toiminnallasi
- älä anna sukupuoliroolien rajoittaa, tytöt ja pojat voivat tehdä samoja asioita
- älä pelkää virheitä tai epäonnistumisia, ne opettavat lasta yhtä paljon kuin onnistumisetkin
- anna tilaa lapsen ideoille, vaikka ne kuulostaisivatkin omaan korvaasi hieman höpsöiltä.
- anna tarpeeksi aikaa, anna lapsen päättää koska työ on valmis
- huumori, myös itselleen saa nauraa. (Hurme 2001, 14 & Solatie 2009, 45-49 & Uusikylä 2001,19-21.)

Luovuuden tuhoajat:

- liiallinen tai vääränlainen arvostelu
- liian tiukka aikataulu
- pitäytyminen tutussa ja turvallisessa

- lapsen omat pelot saattavat olla este luovalle toiminnalle, esim. epäonnistumisen pelko. Pyydä lasta kertomaan huolista ja peloistaan.
- aikuisen pettymys lapsen suorituksen tasoon
- palkkiot voivat lisätä hetkeksi lapsen tuotteliaisuutta, mutta niillä ei päästä aitoon ja kestäväan luovaan työskentelyyn
- liiallisten rajoitusten asettaminen: ei saa tehdä noin, et sinä vielä osaa, olet liian pieni, ei aurinko ole sininen, älä väritä viivojen ulkopuolelle jne. Esimerkkejä luovuutta tuhoavista tai hillitsevistä lausahduksista olisi kymmenittäin.
- kilpailu paremmuudesta, itsensä vertaaminen muihin. (Hurme 2001, 14 & Solatie 2009, 52 & Uusikylä 2001, 18-20.)

Yllä olevissa listoissa on tosiaankin vain osa niistä asioista, joita jokainen lasten kanssa työskentelevä voi pohtia. Vaikeinta varmaankin on löytää tasapaino lapsilähtöisen luovuudelle tilaa antavan toiminnan ja lasten oppimistavoitteiden saavuttamisen välillä.

Toiminnan ohjaamista suunniteltaessa olisi hyvä ottaa huomioon myös lasten kehitystasot. Kaikenlainen luova toiminta ei sovi kaikenikäisille ja hyvin suunnitellut ikätasolle sopivat tai dehetket antavat lapselle mahdollisuuden onnistumisen kokemuksiin. Tässä hieman esimerkkejä siitä millaisia asioita eri-ikäiset lapset harjoittelevat ja hallitsevat. 3-4 -vuotiailla lapsilla kynän käyttäminen alkaa sujua ja saksien käyttöä voidaan harjoitella. 5-6 -vuotiailla sorminäppäryys kehittyy entisestään, silmän ja käden yhteistyö on tarkkaa ja saksien käyttö sujuu hyvin. (Järvinen ym. 2009, 46.) Edellä mainitut asiat ovat esimerkkejä lapsen fyysisestä kehityksestä. Lapsen kehitykseen kuuluu kuitenkin paljon muutakin. Taidekasvatuksen näkökulmasta myös lapsen henkinen kehitys on erityisen tärkeää. Lapsen omaelämäkerrallinen muisti alkaa kehittyä 3-4-vuotiaana. Lapsi oppii tällöin ajattelemaan asioiden ajallista järjestystä sekä tulkitsemaan toisten haluja ja toiveita. Lapsi oppii hiljalleen tarkastelemaan myös omia tunteitaan ja ajatuksiaan. (Kronqvist 2011, 16.) Nämä taidot auttavat lasta myös taiteen tekemisessä ja näitä voi hyödyntää tuokioita suunniteltaessa.

Kuvataidetta 3-6-vuotiaille ☺

Kuvataidekasvatus on piirtämistä, maalaamista, valokuvaamista, kuvien katselua sekä myös kuvien tulkitsemista. Kuvataiteiden kautta lapsi pääsee toteuttamaan itseään hyvin erilaisin keinoin. (Hurme 2011, 70.) Lähes kaikki lapset tilaisuuden saadessaan piirtävät ja maalaavat. Pienten lasten elämässä taiteen tekeminen yhdistyy usein leikkiin, se on luoteeltaan kokeilevaa ja tutkivaa. Kuvien avulla lapsi voi jäsentää ympäröivää maailmaa, mutta myös kommunikoida. (Pentikäinen 2006, 28.)

Luovan toiminnan ohjaamisen yhteydessä mainitsin vaikeuden vapaan toiminnan ja oppimisen yhteensovittamisen kanssa. Tärkeintä pienten lasten kanssa on, että tekeminen on hauskaa. Tulevaisuutta ajatellen on kuitenkin tärkeää, että lapsi oppii myös oikeat tekniikat piirtämiseen ja maalaamiseen. Näin ollen piirtäminen on hauskaa vanhempanakin ja lapsi saa edelleen kokea onnistumisen tunteita. Tässä lueteltuna muutamia hauskoja, mutta opettavaisia tapoja harjoitella kynän käyttöä ja piirtämistä.

- värityskirjat, joissa on pistepiirustuksia
- muotojen piirtäminen mallin avulla esim. palikoiden, palapelin palojen tai lautasten ympärille
- tee kohokuvioita paperille laittamalla sen alle kolikko, kuvioitua tapettia tai puunkuorta, ja hankaa sitten kynällä paperia esineen päältä
- isompia lapsia voi kehottaa kopioimaan valmiita piirustuksia. Auta ja neuvo, jotta piirustuksesta tulisi tarkka
- esittele lapsille monia erilaisia tekniikoita ja materiaaleja. Esimerkiksi lapsi voi leikata lehdestä autojen kuvia ja liimata niitä paperille johon on itse piirtänyt autotien. Tällaisessa yksinkertaiselta kuulostavassa tehtävässä harjoitellaan saksien käyttöä, liimaamista ja piirtämistä. Lapsi pääsee myös käyttämään mielikuvitustaan kuvia yhdistellessä.
- rohkaise lasta piirtämään myös aivan vapaasti, mitä vain hän haluaa, ilman sen kummempia ohjeita
- isompia lapsia voi rohkaista ilmaisemaan tunteitaan piirtämällä tai maalaamalla: piirrä kuinka vihainen olet. (Einon 2003, 49.)

Seuraavaksi esittelen hieman vinkkejä kuvataiteen tekemiseen. Jokaisesta vinkistä löytyy myös tieto siitä minkä ikäisille lapsille tehtävä/työ on sopiva. Monet vinkit ovat kuitenkin muokattavissa niin, että ne soveltuvat lähes kaikenikäisille. Esimerkiksi vesivärien tilalla voi käyttää sormivärejä jos pensselin käyttö ei vielä luonnistu. Vinkit on otsikoitu lyhenteellä KV

(kuvataide) ja lisäksi numerolla, jotta lähteiden löytäminen lähdeluettelosta olisi mahdollisimman helppoa.

KV 1. Näkymätön ”muste”

Maalaustehtävä joka sopii lähes kaikenikäisille lapsille. Tämän toteutin päiväkodissanne 3-vuotiaiden lasten kanssa, mutta tekniikka sopii todella hyvin myös vanhemmille lapsille, jotka voivat kuvien sijasta tuottaa vaikka salakirjoitusta.

Tarvittavat välineet: maalaamiseen soveltuvaa paperia, vesivärit ja kynttilöitä. TAI vaihtoehto nro 2. paperia ja sitruuna.

Tehkää salainen viesti tai piirtäkää kuva paperille käyttäen kynttilää. Itse käytin tuikkuja, jotka kokonsa puolesta sopivat hyvin myös pienten lasten käsiteltäviksi. Maalatkaa sen jälkeen paperin päälle, jolloin kynttilällä tehdyt kuvat tulevat näkyviin. Maali ei siis tartu kynttiläkohtiin. Maalin kuivuttua voitte piirtää uudestaan kynttilällä ja tehdä toisen maalikerroksen, jolloin uusista kynttiläkohdista näkyy läpi vanha maalikerros. Näin saat kauniita, moniulotteisia maalauksia.

Vaihtoehto 2. Anna lapsen piirtää paperiin salainen viesti sitruunamehulla. Lämmitä sen jälkeen paperia uunissa miedolla lämmöllä ja saat viestin näkyväksi 😊

Lähde: Einon 2003, 51

(kuva Minna Kettunen 2014.)

KV 2. Painokuviot

Sopii kaikenikäisille lapsille, käytettävistä materiaaleista riippuen.

Tarvittavat välineet: paperia, pahvia, sanomalehteä, kangas tms. alusta johon voi maalata. Sakeaa maalia (ei vesivärejä) ja erilaisia ”muotteja” kuvioden painamiseen esim. puolikas peruna, halkaistu päärynä, pesusieni, karambola-hedelmä (tähtikuvio), oma käsi tai jalka, vain mielikuvitus on rajana. Veitsi tai lusikka kuvioden kaivertamiseen ja hedelmi- en/kasvisten puolittamiseen. Vahakangas tai vastaava suoja, sillä tässä voi tulla sotkua ☺

Valitse mitä haluatte käyttää painamiseen. Perunaan voi esimerkiksi aikuinen kaivertaa erilaisia kuvioita joita lapset sitten voivat painaa paperiin tai kankaaseen. Lapsi voi tehdä kuvioita myös omalla kädellään kastamalla käden lautaselle/astiaan jossa on maalia. Näytä kuinka sormien asentoa muuttamalla saadaan erilaisia käden kuvia. Painokuvioita voi tehdä myös narulla tai vaikkapa puunlehdillä.

Lähde: Einon 2003, 50

KV 3. Ikkunamaalausta

Päiväkodeissa on yleisesti ottaen paljon ikkunapinta-alaa, joten miksipä ei annettaisi lasten tehdä niistä hiukan hauskemman näköisiä ☺ Sopii kolmesta ikävuodesta ylöspäin. Esittävää taidetta isompien kanssa ja pienempien kanssa voi keskittyä vaikkapa erilaisten värien käyttöön.

Tarvittavat välineet: rasvaista piimää, kermaviiliä tai jogurttia, sormivärejä tai vesiliukoisia kalvotusseja, pensseli.

Voitte ensin keskustella yhdessä siitä, mistä aiheesta ikkunamaalaus tehdään. Vaihtoehtoisesti lapsille voi antaa täysin vapaat kädet! Sekoittakaa sormivärejä piimän (tai kermaviilin/jogurtin) sekaan ja maalatkaa pensseleillä ikkunaan. Kuvista tulee näin kauniin haaleita, jolloin aurinko pääsee paistamaan niistä läpi. Paksumpia taideteoksia saa käyttämällä runsaammin maalia tai maalaamalla monta kerrosta päällekkäin. Sormivärien sijasta voidaan käyttää myös vesiliukoisia tusseja.

Lähde: Hurme 2011, 87.

KV 4. Katutaidetta

Löytyykö leikkialueelta tai vaikkapa päiväkodin parkkipaikan tuntumasta asfalttia? Jos löytyy niin mikäs sen haus Kempaa, kun lähteä pienen lapsiryhmän kanssa ulos taiteilemaan. Turvallisuudesta täytyy toki huolehtia.

Tarvittavat välineet: Katuliituja (myydään kirjakaupoissa ja askarteluliikkeissä)

Asfalttiin piirtäminen on hauskaa ja tuo lapsille mukavaa vaihtelua ”tavalliseen” piirtämiseen. Kerrankin on tilaa luoda jotain todella isoa. Voi piirtää vaikka kaverin ääriiviivat asfalttiin, ruudukon hyppimistä varten, kukkaniityn tai pienoiskaupungin. Jälleen vain mielikuvitus on rajana. Sopii erityisesti isommille lapsille, neljästä vuodesta ylöspäin, jolloin yhdessä tekeminen onnistuu paremmin ja näin ollen on enemmän vaihtoehtoja sille kuinka käyttää tila hyödyksi. Myös turvallisuussyistä tämä tehtävä sopii paremmin isommille lapsille, jotka ymmärtävät pysyä annettujen rajojen sisäpuolella. Sallitun alueen hahmottamiseksi voi aikuinen piirtää katuliiduilla rajaviivat.

Lähde: Hurme 2011, 87.

KV 5. Silkkipaperipainanta

Sopii taaperoikäisille ja siitä ylöspäin.

Tarvittavat välineet: silkkipaperia, paperia tai kartonkia, suihkepullo jossa vettä ja halutessasi muovihanskat suojaamaan käsiä värjäntymiseltä.

Anna lapsen repiä erivärisistä silkkipapereista erilaisia paloja ja asetella ne sitten paperin tai kartongin päälle oman mielensä mukaan. Palojen päälle suihkutellaan vähän vettä, joko asetelun aikana tai vasta sen jälkeen, jos ei halua käsien värjäntyvän. Kastuneet paperit jätetään kuivumaan ja kuivuttuaan ne tipahtelevat pois. Jäljelle jää kauniisti värjäntynyt paperi/kartonki ☺

Lähde: Hurme 2011, 84.

KV 6. Itse tehty värityskirja

Sopii parhaiten viidestä vuodesta ylöspäin. Toki myös pienemmät voivat tehdä, mutta silloin kuvat eivät ole niin tarkkoja ja tussin käyttäminen voi olla vielä hankalaa. Isommat lapset voivat tehdä värityskirjan itselleen tai vaikka lahjaksi ystävälleen. Ihana idea on myös se, että ryhmän isommat lapset tekisivät ryhmän nuorimmille lapsille omat värityskirjat vaikkapa ystävänpäivälahjaksi.

Tarvittavat välineet: paperiarkkeja tai valmis vihko, nitoja jolla kiinnittää paperit toisiinsa, musta tussi

Mustalla tussilla piirretään yksinkertaisia kuvia papereille tai valmiiseen vihkoon. Paperit nitotaan yhteen. Värityskirjassa voi olla jokin teema ja halutessaan lapsi voi koristella sen mieleisensä. Kirjaan voi tehdä myös ”keskeneräisiä” kuvia, joita toinen lapsi sitten voi jatkaa tai täydentää. Esimerkiksi huoneen pohjapiirros, johon toinen lapsi piirtää sitten huonekalut. Värityskirjan sisältöön vaikuttaa se minkä ikäiselle lapselle kirjaa tehdään. Pienemmille yk-

sinkertaisia kuvia väritettäväksi ja isommille enemmän haastetta ja mahdollisuuksia mielikuvituksen käyttöön.

Lähde: Hurme 2011, 77-78.

KV 7. ”Maisema”maalaus

Sopii mielestäni parhaiten yli neljä vuotiaille lapsille, joilla siveltimen käyttö jo hyvin hallussa.

Tarvittavat välineet: vesivärit, pensseli, paksuhkoa akvarellipaperia

Maalata ensin paperin päälle pensselillä puhtaalla vedellä, niin että paperi on kauttaaltaan kostea. Varmistathan että myös pensseli on puhdas, jolloin siitä ei irtoa väriä paperiin/veteen. Tämän jälkeen voit maalata vesiväreillä paperille erilaisia kuvioita, esim. palloja ja viivoja, jotka kostean pohjan ansiosta leviävät kauniisti. Jos käytätte useita eri värejä, tarkkailkaa yhdessä sitä kuinka värit sekoittuvat ja muodostavat uusia värejä. Anna maalauksen kuivua rauhassa ennen kuin siirrätte sitä ☺ Halutessaan lapsen vanhemmat voivat ostaa työlle kehykset ja näin työstä saa kauniin taulun vaikkapa lapsen oman huoneen seinälle.

Lähde: lastenmaa.net

KV 8. Palapeli

Itsetehty palapeli lapsille, joilla saksien käyttö sujuu jo näppärästi.

Tarvittavat välineet: pahvia/kartonkia, maalia, kynä, pensseli ja sakset. Maalin sijasta voi käyttää myös hyviä tusseja tai liituja.

Pyydä lasta maalaamaan pahville jokin iso ja selkeä kuva, esimerkiksi talo tai jokin eläin. Pahvin toiselle puolelle piirretään palapelin palojen ääriviivat. Tämän jälkeen palaset leikataan viivoja pitkin. Paloista kannattaa tehdä riittävän isoja, jotta niiden leikkaaminen on helpompaa. Palapelin voi päällystää vaikkapa kontaktimuovilla, jolloin siitä saadaan kestävämpi. Tämä voisi myös olla hauska lahjaidea.

Lähde: lastenmaa.net

KV.9 Maalaustekniikoiden testausta

Erilaisia maaleja, vahaliituja, liimoja ja muita käytettävissä olevia materiaaleja kokeilemalla saadaan aikaan hauska, mielenkiintoinen ja oivalluksia täynnä oleva taidetuokio. Materiaalien käyttöön kun yhdistää vielä erilaisia tekniikoita niin ihmeteltävää ja opittavaa riittää kaikenikäisille lapsille.

Rypistystekniikka: Piirtäkää vahaliidulla ohut paperi mahdollisimman täyteen väriä. Sitten rypistelkää, taitelkaa ja avatkaa paperia monta kertaa. Tämän jälkeen paperin päälle maalataan peiteväreillä ja odotetaan kuivumista. Maali tarttuu kauniisti paperiin rypistelystä tullessiin halkeamiin.

Raaputa esiin värejä: Pyydä lasta värittämään erivärisillä vahaliiduilla paperi täyteen. Tämän jälkeen paperiin tehdään uusi värikerros mustalla vahaliidulla. Musta pintaan voi piirtää kuvia käyttämällä apuna tulitikkua, kynän kärkeä tai muuta terävähköä esinettä. Alta paljastuu kaikki mustan pinnan alle jääneet kauniit värit.

Liimamaalaus: Tarvitset kartonkia ja Eri Keeperiä/muuta yleisliimaa, peitevärejä sekä siveltimen. Hahmotelkaa ensin kartongille kynällä jonkin kuvan ääriviivat. Sitten ääriviivojen päälle pursotetaan liimaa ja annetaan liiman kuivua. Kun kuivuneen liiman päälle sitten myöhemmin maalataan, jää liimakohdat kauniisti koholle maalin alle.

Pensselit vaihtoon: käyttäkää pensselin sijasta maaleilla taiteilemiseen esimerkiksi pillejä tai suihkepulloa. Pilleillä voi puhaltaa paperin keskelle laitettua löysää maalia eripuolille. Pöytä kannattaa suojata vaikkapa sanomalehdillä, sillä tästä voi tulla sotkua. Suihkepulloihin voi laittaa erivärisiä maaleja ja niillä suihkimalla luoda upeita maalauksia. Suihkepulloa käytettäessä paperi kannattaa kiinnittää pystysuoraan esimerkiksi kylpyhuoneeseen tai ulos, näin maali leviää parhaiten ja sotku on helposti siivottavissa ☺

Lähde: Hurme 2011, 78-81.

KV 10. Naamarit

Naamareiden tekemisessä yhdistyvät kuvataide sekä kädentaidot. Naamarin voi maalata, värittää ja koristella mieleisekseen. Voit käyttää naamareiden koristeluun esimerkiksi tarroja, höyheniä, kimalteita, nappeja tai langanpätkiä. Langanpätkistä voi tehdä vaikkapa hiukset tai kulmakarvat. Naamarin pohjana voi käyttää paperilautasia, paperipussia tai ihan kartonkia/pahvia. Lisäksi tarvitset kuminauhaa jotta naamarin saa pysymään kasvoilla. Koska naamareiden teossa yhdistyy niin monta eri osa-aluetta maalaamisesta, saksien käytön kautta liimaamiseen on se ehkä sopivaa tekemistä hieman isommille lapsille. Viisi ja kuusi-vuotiaiden kanssa tekeminen jo varmasti sujuu, ainakin aikuisen avustuksella.

Lähde: Einon 2003, 57.

Järjestämässäni 5- vuotiaiden taidetuokiossa käytimme naamareihin kertakäyttölautasia, tarroja, höyheniä sekä vahaliituja. Liimaa tarvittiin höyhenien kiinnittämiseen ja saksia silmäreikiä sekä kuminauhan aukkoja varten. Saksien käytössä viisi vuotiaat tarvitsivat vielä aikuisen apua.

Kuvat: Minna Kettunen 2014

Kädentaidot

Pienet lapset nauttivat siitä kun saavat aikaan jotakin. Olipa tuotos sitten lähtöisin mielikuvituksesta tai aikuisten ohjeista. Tekeminen on hauskaa ja puuhastelun ohessa harjaantuu myös monet tärkeät taidot kuten paikallaan istuminen, keskittyminen sekä tavoitteellinen työskentely. (Einon 2003, 64.) Käsitöitä tekemällä lapsi pääsee harjoittamaan motorisia taitojaan sekä toteuttamaan itseään. Tuotokset ovat usein kolmiulotteisia, joten lapsi pääsee käyttämään avaruudellista hahmotuskykyään. Käsitöitä tehdessä lapsella on mahdollisuus tunnustella erilaisia materiaaleja. Taapero ikäisille käsityöt ovat ennen kaikkea juuri materiaaleihin tutustumista. Isommat lapset harjoittavat erilaisia taitoja, kuten tekemällä oppimista, luovuutta sekä käden lihaksistoa. (Hurme 2011, 93.)

Kädentaitoja sisältävät tuokiot vaativat jonkin verran valmisteluja, sillä tehtävissä töissä on yleensä useampia vaiheita. Aikuisen apua tarvitaankin siinä, että kaikki tarvittavat välineet ovat käytettävissä. Lapsen voi kuitenkin ottaa mukaan valmisteluihin, kyselemällä lapselta mitä vielä tarvitaan tai pyytämällä lapselta kantoapua tavaroille. Tehtävien valintaan kannattaa myös kiinnittää huomiota. Lapset ottavat paljon mallia aikuisilta, joten olisi hyvä jos aikuisena pystyt olemaan aidosti kiinnostunut tekeillä olevasta työstä. Jos sinun on vaikea keksiä sopivia tehtäviä omista kiinnostuksen alueistasi, niin valitse sellainen tehtävä josta tiedät lapsen innostuvan ja olevan kiinnostunut (esim. lelujen askartelu). (Einon 2003, 64-65.) Pidäthän mielessä myös sen ettei lopputulos ole välttämättä sellainen kuin itse ajattelit. Pienet lapset ilmaisevat itseään estoitta ja ovat yleensä itse tyytyväisiä lopputulokseen. Lapsi on ylpeä omasta tekeleestään ja aikuisen tehtävä on kannustaa lapsen luovuutta. (Hurme 2001, 94.) Lapsi hakee tekemisellään nimenomaan aikuisten huomiota ja ymmärrystä. Toki kärsivällisyyskin voi välillä olla koetuksella, jos lapsi huomaa, ettei osakaan tehdä joitain tiettyjä asioita (Karppinen 2001, 106).

Seuraavaksi olen koonnut yhteen kädentaito-vinkkejä, joita toivottavasti pystytte edes jossain määrin hyödyntämään osana päiväkodin taidekasvatusta. Lähdeluettelo varten vinkit on otsikoitu lyhenteellä KT (kädentaidot) ja lisäksi ne on numeroitu.

KT 1. Pistely

Tarvittavat välineet: Paperia, lyijykynä, sukkapuikko tai paksu neula ja pyyhe tms. pehmeä alusta.

Pistely vaatii tarkkuutta ja myös sukkapuikon tai neulan käsittely jo vähän enemmän taitoa, joten tämä on sopiva tehtävä esimerkiksi esikouluikäisille. Laittakaa pöydälle pyyhe alustaksi ja asetelkaa paperi pyyhkeen päälle. Pisteltävä kuvio piirretään paperiin ensin lyijykynällä.

Lapsi voi piirtää kuvion itse tai aikuinen voi antaa pisteltäväksi valmiita kuvia. Kuviot syntyvät pistelemällä sukkapuikolla tai neulalla reikiä kuvan ääriivoihin muutaman millin välein. Pistelyä voi helpottaa jos reikien kohdat merkitsee valmiiksi vaikkapa pienillä ympyröillä.

Lähde: Hurme 2011, 114.

KT.2 Taikataikina

Taikataikina on monille tuttu muovailuvahan tai saven korvike. Käsiteltäessä se muistuttaa paljon muovailuvahaa, mutta sitä saa kuivattamalla tehtyä myös saven kaltaisia kestäviä esineitä.

Ohje:

4dl vehnä jauhoja

2dl suolaa

1dl vettä

Sekoita vehnä jauhot ja suola keskenään. Kaada sekaan vettä ja vaivaa kunnes taikina on taista, notkeaa ja helppo muotoilla. Jos taikina hajoaa tai murenee kun yrität muotoilla sitä, tarvitsee se vielä lisää vaivaamista. Saattaa olla myös tarpeen lisätä hieman jauhoja tai vettä. Mitä enemmän taikinaa puristelee sen parempaa siitä tulee. Valmiit esineet voi kuivattaa huoneenlämmössä, tämä voi viedä useamman päivän. Vaihtoehtoisesti esineet voi kuivattaa uunissa n. 70-100 asteessa, aikaa menee n. pari tuntia esineiden paksuudesta riippuen. Esine on kuiva kun se liikkuu kevyesti leivinpaperin päällä, eikä tunnu pohjastaan kostealta. Taikataikina säilyy hyvin jääkaapissa joten sitä voi tehdä kerralla myös suuremman satsin. Taikinan muovailu sopii erinomaisesti kaikenikäisille lapsille. Kuivuneet esineet voi maalata vaikkapa vesiväreillä, jolloin niistä saadaan persoonallisempia.

Lähde: Hurme 2001, 117.

Järjestämässäni taidetuokiossa neljä vuotiaat lapset saivat olla mukana taikinan teossa. Vaivaamiseen tarvittiin kyllä aikuisen apua, jotta taikinasta saatiin tarpeeksi notkeaa. Lapset saivat tehdä taikinasta ihan mitä halusivat. Halutessaan he saivat käyttää apuvälineinä piparkakkumuotteja ja muovailuun tarkoitettuja kaulimia. Vasemman puoleisessa kuvassa näkyy jo kuivuneita maalattuja esineitä. Oikealla lasten tekemiä töitä, joissa käytettiin hienosti myös mielikuvitusta: rusetti, kaivo, sydämiä ja pipareita.

Kuvat: Minna Kettunen 2014

KT 3. Pahvieläimet

Tarvittavat välineet: paperia tai kartonkia, kyniä ja sakset. Sopii 5-6-vuotiaille.

Taittakaa kartonki kaksinkerroin ja piirtäkää siihen sitten jonkun eläimen kuva niin, että eläimen selkä osuu paperin taitoskohtaan. Leikatkaa eläin irti kaksinkerroin taitetusta kartongista, kuitenkin niin että taitoskohtaa ei leikata. Valmis eläin pysyy itsekseen pystyssä. Väritäkää eläin molemmin puolin, piirtäkää sille silmät ja suu ☺

Lähde: Hurme 2011, 108.

KT 4. Käärme

Tämä on oiva vinkki tyhjien wc-paperirullien tai talouspaperirullien hyödyntämiseen. Aikuisen avustuksella tästä suoriutuu jo kolme vuottaat lapset. Varaa työhön tarpeeksi aikaa.

Tarvittavat välineet: tyhjiä wc-paperirullia, teippiä, narua, maaleja ym. koristeluun tarvittavia materiaaleja.

Anna tyhjt rullat lapsen koristeltaviksi. Koska rullista tehdään käärme, voi ne maalata vaikkapa vihreiksi. Yhteen rullaan voi tehdä silmät ja vaikka kielen punaisesta paperista tai kankaasta. Kielen kiinnittämiseen tarvitset liimaa tai teippiä. Kiinnitä putket toisiinsa narun avulla. Pujota naru putken läpi ja käännä se takaisin putken ympäri niin, että saat sidottua narun päät yhteen. Seuraavat putket kiinnitetään toisiinsa samalla tavalla, narun päät solmitaan edellisen putken narun lenkkiin. Narusta voi tehdä kahvan käärmeen kantamiseksi, tai narua voi jättää käärmeen perään pidemmän pätkän, jolloin sitä voi vetää perässään. Aikuisen apua tarvitaan solmujen tekoon.

Lähde: Einon 2003, 67.

KT 5. Pastasta taidetta (5 ja 6-vuotiaille)

Pastaa on saatavilla monissa eri muodoissa. Perinteisistä makaroneista tai pastaputkista on helppo tehdä vaikkapa ranne- tai kaulakoruja. Makaronit voi maalata askartelumaaleilla ennen korujen tekoa. Maalin kuivuttua ne voi vielä lakata kirkkaalla kynsilakalla värin säilymisen parantamiseksi. Pujota makaronit tai pastat naruun, apuna voi käyttää suurta neulaa, joka on kiinni narun päässä.

Korujen lisäksi pastaa voi käyttää monien asioiden koristeluun. Maalattuna siitä saa kauniita koristeita vaikka valokuvakehyksiin tai korurasiaan.

Lähde: Einon 2003, 68.

KT 6. Nukkekot

Tarvittavat välineet: iso pahvilaatikko tai neljä pientä laatikkoa, sakset, liimaa, pahvia tai kartonkia seiniä ja huonekaluja varten, maaleja, vanhaa tapettia, hyllypaperia ja muuta sisustukseen käytettävää materiaalia.

Suuresta pahvilaatikosta on helppo tehdä nukkekoti väliseinien avulla. Vaihtoehtoisesti voit liittää yhteen neljä pienempää laatikkoa, jolloin väliseinät ovat valmiina. Jättäkää etuosa avoimeksi, jotta leikkiminen on helppoa. Nukkekodin seinät voi vuorata vanhalla tapetilla tai hyllypaperilla liimaa apuna käyttäen, piirtäkää ja leikatkaa kotiin ikkunoita, kankaasta saa tehtyä verhoja ja mattoja. Taikataikinasta (vinkki KT 2.) voitte valmistaa huonekaluja 😊 Kiinnittäkää huomiota yksityiskohtiin ja suunnitelkaa taloa yhdessä lapsen kanssa. Nukkekot ei valmistu hetkessä ja tämä on kiva projekti vaikka koko toimintakaudelle. Yhtä nukkekotia voi olla rakentamassa ja suunnittelemassa useampi lapsi. Nukkekodin rakentamisessa on useita vaiheita, joten kaikenikäisille lapsille löytyy varmasti jotakin tekemistä johon he voivat taitojensa puolesta osallistua. Näin ollen tämä voi olla koko lapsiryhmän yhteinen projekti.

Lähde: Einon 2003, 74.

KT 7. Syksyn lehdet

Syksyllä ulkoa löytyy kauniita ja värikkäitä lehtiä, joita voi hyödyntää monenlaisessa askartelussa. Lehdet kannattaa kerätä lasten kanssa yhdessä jos siihen vaan on mahdollisuus, tämä on jo itsessään mukava toimintanumero. Pudonneet lehdet kannattaa ennen askartelua kuivattaa ja suoristaa vaikkapa painavan kirjan alla. Tämän jälkeen niistä voi muotoilla vaikka minkälaisia hahmoja tai eläimiä. Lehtiä voi muotoilla saksilla ja niitä voi yhdistellä toisiinsa. Hahmo kannattaa koota ja liimata esimerkiksi kartongin palan päälle. Ulkoa löytyy lehtien lisäksi myös muuta käyttökelpoista materiaalia kuten havunneulasia ja pieniä keppejä.

Lähde: hepokatti.fi

KT 8. Kankaan maalaus

Askartelukaupoista löytyy paljon erivärisiä kangasvärejä, joilla voitte lasten kanssa koristella vaikka valkoiseen t-paitaan mieluisan kuvan tai maalata äitienpäivälahjaksi nätin kuvan kankaaseen kauppakassiin. Vanhoja, maalattavaksi soveltuvia t-paitoja voi kysellä lasten vanhemmilta tai käydä ostamassa edullisesti vaikkapa kirpputorilta jos päiväkodin budjetti antaa myöden.

Maalatkaa kuva, antakaa maalin kuivua, jonka jälkeen kangas silitetään. Näin väreistä saadaan konepesun kestäviä. Tarkistakaa kangasväripurkista mahdolliset poikkeavat käyttöohjeet.

KT.9 Oma alusta

Tehkää yhdessä lasten kanssa ikiomat alustat askartelua, muovailua ja maalaamista varten. Tarvitset alustan tekoon kartonkia ja kontaktimuovia. Lisäksi esimerkiksi liimaa, valokuvia, maaleja, lapsen piirustuksia tms. lapselle henkilökohtaisia asioita. Alustan teko onnistuu avustettuna myös pienemmiltä lapsilta.

Anna lapsen suunnitella omannäköisensä alusta. Kerro kuitenkin käytettävissä olevista materiaaleista. Jos suunnittelu tuntuu lapsesta vaikealta tai ideoita ei synny, niin suunnitelkaa silloin yhdessä 😊 Kun kartonki on koristeltu lapsen valitsemalla tavalla, päällystetään se kontaktimuovilla. Aivan pienimmille lapsille voi tehdä vaikkapa ruokailualustan jossa on valokuvia rakkaista perheenjäsenistä. Tämä voi tuoda mukavan lisän lapsen ruokailuhetkeen.

Lähde: Hurme 2011, 115.

KT 10. Dioraama

Tarvittavat välineet: tyhjä pahvilaatikko, muropakettikin riittää, peitevärejä, siimaa/lankaa, koristelua varten sopivaa materiaalia.

Kolmiulotteinen maailma on hauska luoda yhdessä lasten kanssa. Jälleen vain mielikuvitus on rajana sille mitä voi tehdä. Esimerkiksi oman akvaarion voi tehdä leikkaamalla laatikosta suurin sivu pois. Tämän jälkeen maalatkaa laatikko sisäpuolelta meren siniseksi peiteväreillä tai akryyliväreillä. Maalatkaa laatikko myös ulkopuolelta 😊 Maalin kuivuttua asettakaa laatikko niin, että avoin sivu jää eteenpäin. Kiinnittäkää sisäpuolelle laatikon kattoon siimalla kaloja ja muita akvaarioon sopivia hahmoja, jotka olette etukäteen askarrelleet. Vaihtoehtoisesti hahmot voivat olla esimerkiksi teemaan sopivia leluja. Kiinnittäkää hahmot niin, että ne roikuvat ”ilmassa” akvaarion taustaa vasten. Laatikon pohjalle voi laittaa vaikka kiviä. Tässäkin

työssä on useita eri vaiheita, joten tekemistä riittää useammallekin lapselle ja sopivaa hommaa löytyy eri-ikäisille.

Lähde: Hurme 2011, 113.

Lopuksi.....

”Käsi maalaa, koukeroita luo
käsi puuta nikkaroi.
Kädet nauhaa solmivat,
kädet savea työstävät,
kädet neuloo, verkkoa kutoo
kädet kukkakimpun sitoo.
Kädet tervehtii ja syliin halaa.”

(Karppinen 2001, 106.)

Kuva: Minna Kettunen 2014

Vinkkioppaan lähteet:

Carl- Gustaf Lilius- runo. viitattu 24.4.2014 <http://esseepankki.tiimiakatemia.fi/luovuuden-lumous/>

Einon, D. 2003. Luova lapsi. Hämeenlinna: Karisto Oy

Hurme, V. 2011. Tehdään taidetta 100 vinkkiä lapsiperheen luoviin hetkiin. Helsinki: Minerva kustannus oy

Järvinen, M.,Laine,A. & Hellman-Suominen,K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: kirjapaja

Karppinen, S. 2001. Kädentaidot- väline itsen ja ympäristön hahmottamiseen teoksessa Karppinen,S.,Puurula,A. & Ruokonen,I. Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: Oy finn lectura Ab,106.

Kronqvist, E-L.2011. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta Teoksessa E.Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 16.

KT 7. hepokatti.fi Viitattu 23.4.2014 <http://www.hepokatti.fi/askartelua-syksyn-lehdista2>

KV 7.lastenmaa.net Viitattu 24.4.2014 <http://www.lastenmaa.net/00010486-maisemamaalaus>

KV 7. lastenmaa.net Viitattu 24.4.2014 <http://www.lastenmaa.net/00010378-palapeli>

Oscar Wilde- runo. viitattu 24.4.2014
<http://www.tunturisasi.com/aforismit/taidejakauneus.htm>

Pentikäinen, L.2006.Kuvataidekasvatuksen poluilla. teoksessa Lapsi ja taide Puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura Oy, 28-35.

Solatie, J. 2009. Luova lapsi oivaltaa, oppii ja pärjää. Helsinki: Tammi

Uusikylä, K. 2001.Lapsen luovuus elää vapaudessa. teoksessa Karppinen,S.,Puurula,A. & Ruokonen,I. Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: Oy finn lectura Ab,14-21.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Viitattu 19.3.2014.